

Inhoud

Inleiding.....	2
1. Juridisch kader.....	3
2. Operationele strategie.....	10
3. Veiligheidsnorm van 10-5	20
4. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte	30
5. Tempo versterken van gebouwen	47
6. Maatschappelijke ontwrichting.....	49
7. Grondrechten	62
8. Belangenafweging	63
9. Overig.....	65
10. Definitieve sluiting Groningenveld	69

Inleiding

Dit is de Nota van Antwoord behorende bij het vaststellingsbesluit Groningenveld voor het gasjaar 2023-2024. Het ontwerpbesluit heeft van 30 juni tot en met 11 augustus 2023 digitaal ter inzage gelegen op de website van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (www.rvo.nl/gaswinning-groningen). In totaal zijn er 28 zienswijzen ingediend. De zienswijzen zijn gepubliceerd op www.rvo.nl/gaswinning-groningen. Alle ingediende zienswijzen en reacties van overheden zijn geregistreerd en van een nummer voorzien. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging verzonden met daarin een registratienummer. De zienswijzen zijn per thema opgesplitst in deelzienswijzen. Daarna zijn de deelzienswijzen die betrekking hebben op een vergelijkbaar onderwerp gebundeld. In deze Nota van antwoord zijn de deelzienswijzen van een antwoord voorzien. Aan de hand van het registratienummer kunnen indieners in deze Nota van Antwoord het antwoord op de zienswijze, of de antwoorden op de deelzienswijzen waarin de zienswijze is opgedeeld, opzoeken.

1. Juridisch kader

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
1	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener is van mening dat de in het vaststellingsbesluit voorgestelde operationele strategie niet uitvoerbaar is en de noodzaak van de strategie niet is aangetoond en onderzocht. Ook geeft de indiener aan dat het Ontwerpvaststellingsbesluit verantwoordelijkheden met zich mee brengt en daarmee ook mogelijke kostenposten en aansprakelijkheden.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Uit deze zienswijze volgt dat de in het Ontwerpvaststellingsbesluit voorgestelde operationele strategie niet uitvoerbaar is en de noodzaak van de operationele strategie niet voldoende is onderzocht en aangetoond. Hierdoor is het Ontwerpvaststellingsbesluit in strijd met het evenredigheidsbeginsel. Daarbij komt nog dat het Ontwerpvaststellingsbesluit verantwoordelijkheden met zich brengt - en daarmee ook allerhande discussies over potentiële aansprakelijkheden en kostenposten - omdat NAM hiermee kan worden verplicht om de gaswinning opnieuw op te starten en de NAM de productielocaties niet volledig af kan sluiten.</p>
		Antwoord	<p>In het vaststellingsbesluit is gemotiveerd dat eventuele winning uit het Groningenveld begrensd is tot het strikt noodzakelijke. Bij de vaststelling van het winningsniveau zijn de verschillende belangen die de staatssecretaris in acht dient te nemen, zoals de veiligheidsrisico's voor omwonenden als gevolg van bodembeweging die wordt veroorzaakt door de winning van gas uit het Groningenveld en de veiligheidsrisico's als gevolg van het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas, afgewogen. Verantwoordelijkheden van de vergunninghouder en daarmee samenhangende mogelijke kostenposten en aansprakelijkheden vormen geen onderdeel van dit afwegingskader.</p> <p>Voor de onderbouwing van de uitvoerbaarheid van de operationele strategie wordt verwezen naar de paragrafen 4.5 en 4.6 van het vaststellingsbesluit. Inherent aan de winningsplicht die geldt voor het Groningenveld is dat een dergelijke plicht verantwoordelijkheden en kosten met zich meebrengt. Dat is een bewuste keuze van de wetgever geweest omdat hiermee wordt voorkomen dat de vergunninghouder kan stoppen</p>

			<p>met de winning uit het Groningenveld als het economisch niet meer rendabel is terwijl het gas uit het Groningenveld nog nodig is voor de leveringszekerheid. Verantwoordelijkheden en kosten voor de vergunninghouder vormen geen onderdeel van het afwegingskader van artikel 52d van de Mijnbouwwet op grond waarvan dit vaststellingsbesluit wordt genomen. In het vaststellingsbesluit is in paragraaf 4.5 uitgewerkt dat de verplichting die op de vergunninghouder rust om de productielocaties op waakvlam niveau te brengen, een inspanningsverplichting betreft.</p>
2	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De Indiener is van mening dat, in het geval van het definitief vaststellen van het ontwerpvaststellingsbesluit in ongewijzigde vorm, de NAM gevrijwaard moet worden van alle eventuele gevolgen, risico's en kosten.</p> <p>Onderbouwing:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Met de verantwoordelijkheden die in het Ontwerpvaststellingsbesluit aan NAM worden opgelegd, ontstaat volgens de indiener onzekerheid over mogelijke aansprakelijkheden voor NAM en kosten die daaruit voort kunnen vloeien. Dit raakt ook indiener, gegeven de afspraken die in het kader van het Gasgebouw zijn gemaakt. 2. Indiener is van mening dat als de Staat NAM zou houden aan het Ontwerpvaststellingsbesluit - NAM moet vrijwaren voor claims van derden in het geval het systeem niet (tijdig) kan worden opgestart. Bovendien constateert indiener dat, in gevallen waarin het systeem wel weer zou kunnen worden opgestart en er wederom gas moet worden gewonnen, eventuele kosten als gevolg van bodembeweging niet aan NAM kunnen worden doorbelast. Het volledig stopzetten van de gaswinning uit het Groningenveld is erop gericht nieuwe schade te voorkomen. De indiener is van mening dat het klemt dat de NAM, in weerwil van alle adviezen, in de toekomst opnieuw verplicht kan worden gas te produceren, en daarmee potentieel geconfronteerd kan worden met aanzienlijke kostenposten. Als het Ontwerpvaststellingsbesluit in ongewijzigde vorm definitief wordt vastgesteld dan zou dat alleen kunnen als NAM wordt gevrijwaard voor alle eventuele gevolgen, risico's en kosten.

		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. De operationele strategie wordt vastgesteld aan de hand van de in artikel 52d, tweede lid, van de Mijnbouwwet voorgeschreven afweging van belangen. De onzekerheden met betrekking tot de kosten die NAM moet maken, vormen geen onderdeel van dit afwegingskader. Dat is een bewuste keuze van de wetgever omdat hiermee wordt voorkomen dat de vergunninghouder kan stoppen met de winning uit het Groningenveld als het economisch niet meer rendabel is terwijl (beschikbaarheid van) het gas uit het Groningenveld nog nodig is voor de leveringszekerheid. 2. Indien NAM voldoet aan de aan haar opgelegde (inspannings)verplichtingen zoals verwoord in het vaststellingsbesluit en haar anderszins ook geen verwijt valt te maken dan ligt het risico dat het systeem niet (tijdig) kan worden opgestart bij de Staat der Nederlanden en niet bij NAM. Bovendien zal de inzet van het Groningenveld een gevolg zijn van het falen van een van de andere onderdelen uit het L-gas systeem (zie paragraaf 4.6 van het vaststellingsbesluit). Gelijktijdig met het publiceren van het vaststellingsbesluit wordt het wetsvoorstel sluiting Groningenveld aan de Tweede Kamer aangeboden waarmee de gaswinning wordt beoogd te beëindigen per 1 oktober 2024.
3	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener geeft aan dat in gasjaar 2022-2023 het Groningenveld op de waakvlam ging en dat in het vaststellingsbesluit van dat jaar werd aangekondigd dat in 2023 en - 'als het tegenzit' - uiterlijk in 2024 de gaswinning in het Groningenveld definitief wordt beëindigd. Het Ontwerpvaststellingsbesluit gaat hieraan voorbij.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Het Ontwerpvaststellingsbesluit strekt er weliswaar toe de gaswinning 'in beginsel' op 0-niveau vast te stellen, maar ook juist de gaswinning bij een voorspelde effectieve etmaaltemperatuur van -6,5°C te kunnen herstarten. Dit verbaast de indiener, nu de staatssecretaris van Economische Zaken NAM niet heeft verzocht om een operationele strategie op te stellen voor dit scenario. Daarmee ligt aan het Ontwerpvaststellingsbesluit ook geen op uitvoerbaarheid getoetste operationele strategie van NAM als houder van de winningsvergunning Groningenveld ten grondslag, en is er dus afgeweken van het zorgvuldige proces dat is vastgelegd in de Mijnbouwwet voor het vaststellen van de operationele strategie.</p>
		Antwoord	Op grond van de Mijnbouwwet bestaat geen verplichting om een van de voorgestelde strategieën vast te stellen. De vastgestelde operationele strategie in het ontwerp-vaststellingsbesluit kan een variant betreffen op een van de voorgestelde operationele

			<p>strategieën. De gasproductie van vastgestelde operationele strategie valt lager uit dan de gasproductie voor scenario 2a van 3,2 miljard Nm³ waarvoor een SDRA is doorgerekend. Het naar waakvlamniveau brengen van een productielocatie is deze zomer getest door NAM. Verder zijn de details voor de uitvoering van de operationele strategie in het definitieve vaststellingsbesluit besproken met GTS en SODM. Ondanks verzoeken daartoe heeft NAM geweigerd om deel te nemen aan de verdere uitwerking van de uitvoerbaarheid van de operationele strategie.</p>
4	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener is van mening dat, mocht er worden vasthouden aan het huidige ontwerp de verantwoordelijkheid voor de risico's en de eventuele gevolgen bij de Staat belegd moet worden, en de Staat alle eventuele extra kosten voor zijn rekening dient te nemen, en NAM en aandeelhouders dient te vrijwaren.</p>
		Antwoord	<p>In het vaststellingsbesluit is gemotiveerd dat de winning uit het Groningenveld begrensd is tot het strikt noodzakelijke. De oorzaak van toekomstige schades zullen grotendeels, zo niet uitsluitend, gelegen zijn in de gaswinning die in de afgelopen zestig jaar al heeft plaatsgevonden en zullen niet zonder meer volgen uit de uiterst beperkte hoeveelheid gas die mogelijk in het gasjaar 2023-24 zal worden gewonnen.</p> <p>Als het besluit om de productielocaties alleen bij extreme kou op te starten leidt tot leveringszekerheidsproblemen, terwijl aan NAM geen verwijt valt te maken, dan draagt de staatssecretaris de verantwoordelijkheid voor dat politieke besluit. Dit laat uiteraard de aansprakelijkheid o.g.v. het Burgerlijk Wetboek, meer in het bijzonder de artikelen 6:177 en 6:177a, onverlet.</p>
5	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat de indruk wordt gewekt dat de adviezen van de genoemde partijen in paragraaf 4.5.1 van de toelichting in het Ontwerpvaststellingsbesluit opgevolgd worden, terwijl niet voorzien wordt in de volledige sluiting van het Groningenveld. Daar komt bij dat de partijen niet om advies is gevraagd over de gewijzigde operationele strategie, zoals die in dit Ontwerpvaststellingsbesluit vast is gesteld. De indiener is daarom van mening dat het Ontwerpvaststellingsbesluit in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel tot stand is gekomen.</p> <p>Onderbouwing:</p>

			<ol style="list-style-type: none">1. Naar aanleiding van de door de NAM voorgestelde operationele strategieën zijn adviezen gevraagd aan medeoverheden, het SodM, TNO en de Mijnraad. In paragraaf 4.5.1 van de toelichting bij het Ontwerpvaststellingsbesluit wordt kort ingegaan op de adviezen van de genoemde partijen over de wijze van het inzetten van het Groningenveld. Alle medeoverheden - waaronder de Provincie Groningen, verschillende Waterschappen en de betrokken gemeenten in Groningen - adviseren tot sluiting van het Groningenveld. Ook het SodM adviseert het Groningenveld per 1 oktober 2023 te sluiten.2. In het Ontwerpvaststellingsbesluit wordt echter geconcludeerd dat de adviezen sterken in het oordeel om de gaswinning uit het Groningenveld te beëindigen, maar dit voor uitzonderlijke situaties beschikbaar te houden. Hiermee wordt de suggestie gewekt dat de adviezen worden gevolgd, terwijl het Ontwerpvaststellingsbesluit - anders dan genoemde adviezen - niet voorziet in volledige sluiting van het Groningenveld. Met het Ontwerpvaststellingsbesluit blijft er immers een mogelijkheid om gebruik te maken van het Groningenveld. Uit de adviezen van de medeoverheden en het SodM volgt niet dat die optie aangeraden wordt. Sterker nog, hen is niet de mogelijkheid geboden hier advies over uit te brengen. De gevraagde adviezen zien immers op drie mogelijke scenario's die de NAM op het verzoek heeft voorgesteld als operationele strategie. Het Ontwerpvaststellingsbesluit wijkt af van alle drie de scenario's en omvat een geheel nieuw scenario. Daarom hadden de partijen, die advies hebben uitgebracht over de aanvankelijk voorliggende operationele strategie, wederom moeten worden verzocht om advies te geven over de gewijzigde operationele strategie zoals die met dit Ontwerpvaststellingsbesluit wordt vastgesteld. Door dit niet te doen wordt afgegaan op adviezen waarin de adviserende partijen niet alle feiten en omstandigheden hebben kunnen meewegen waar het Ontwerpvaststellingsbesluit op gebaseerd is. Hiermee is het Ontwerpvaststellingsbesluit in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel tot stand gekomen.3. De punten benoemd onder 5.1, 5.2 en 5.3 zijn in het Ontwerpvaststellingsbesluit niet uitgewerkt en daarmee onvolledig. De uitwerking hiervan wordt doorgeschoven naar het definitieve vaststellingsbesluit. Hiermee wordt indiener echter de mogelijkheid ontnomen om hun zienswijze over deze punten naar voren te brengen. Dit is in strijd met de Awb, het Verdrag van Aarhus en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.
--	--	--	--

		Antwoord	Op grond van de Mijnbouwwet bestaat geen verplichting om een van de voorgestelde strategieën vast te stellen. De vastgestelde operationele strategie in het Ontwerp-vaststellingsbesluit kan een variant betreffen op een van de voorgestelde operationele strategieën. De gasproductie van vastgestelde operationele strategie valt lager uit dan de gasproductie voor scenario 2a van 3,2 miljard Nm ³ waarvoor een SDRA is doorgerekend. Het naar waakvlamniveau brengen van een productielocatie is deze zomer getest door NAM. Verder zijn de details voor de uitvoering van de operationele strategie in het definitieve vaststellingsbesluit besproken met NAM, GTS en SODM. Er heeft hiermee naar de mening van de Staatssecretaris een zorgvuldig proces plaatsgevonden.
6	202302553	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat de nadelige gevolgen van het besluit niet evenredig zijn met het doel van het besluit.</p> <p>Onderbouwing:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het doel van het Ontwerpvaststellingsbesluit is tweeledig. In het kader van de veiligheid in Groningen zet het in op het stoppen met de gaswinning uit het Groningenveld (doel I), en in het kader van de leveringszekerheid van gas in Nederland, zet het in op het behoud van het Groningenveld als back-up voor noodsituaties, oftewel als er een tekort aan gas dreigt (doel II). Op grond van het evenredigheidsbeginsel mogen de nadelige gevolgen van een besluit niet onevenredig zijn verhouding tot het doel van een besluit. Het Ontwerpvaststellingsbesluit is in strijd met dit beginsel. 2. Bij toetsing aan het evenredigheidsbeginsel gaat het om een belangenafweging van de nadelige gevolgen enerzijds tegenover het doel van een besluit anderzijds. In dit kader speelt ook de vraag of een besluit geschikt is om dat doel te bereiken, of het noodzakelijk is om dat doel te bereiken en of een besluit, dat op zichzelf geschikt en noodzakelijk is, ook onder die omstandigheden evenredig is.
		Antwoord	De operationele strategie wordt vastgesteld aan de hand van de in artikel 52d, tweede lid, van de Mijnbouwwet voorgeschreven afweging van belangen. In het vaststellingsbesluit is gemotiveerd dat de winning uit het Groningenveld wordt begrensd tot het strikt noodzakelijke. Enkel tijdens een koude periode zullen de productielocaties naar het waakvlamniveau worden gebracht. Op het waakvlamniveau zal enkel bij bepaalde zeer uitzonderlijke situaties extra gas worden gewonnen in het kader van de leveringszekerheid, waardoor de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zoveel als mogelijk zijn beperkt. De staatssecretaris meent dat de nadelige gevolgen van het vaststellingsbesluit hiermee niet onevenredig zijn in verhouding tot het doel van het vaststellingsbesluit.

7	202302542	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>De indiener betoogt dat het recht of toegang tot het recht teniet wordt gedaan doordat vaststellingsbesluiten kunnen worden aangepast met maatwerkbesluiten. Volgens de indiener geeft dit de minister een significant voordeel of troef achter de hand indien nodig.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>De indiener geeft aan dat bezwaar ten alle tijde 'niet ontvankelijk' wordt verklaard, bijvoorbeeld omdat de afstand van de woning tot de productielocatie te groot wordt verondersteld.</p>
		Antwoord	<p>Het instellen van beroep tegen het vaststellingsbesluit staat open voor alle belanghebbenden en is dus niet beperkt tot belanghebbenden die in de buurt van een productielocatie wonen.</p>

2. Operationele strategie

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
8	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indieners stellen dat het onduidelijk is welke operationele strategie wordt vastgesteld doordat er drie operationele strategieën op het verzoek tot stand zijn gekomen. De indieners vinden dan ook dat er een duidelijk operationele strategie vastgesteld moet worden.</p> <p>Onderbouwing: Op grond van artikel 52d, lid 1 Mijnbouwwet moet een operationele strategie worden vastgesteld. Dat kan onder voorwaarden ook een gewijzigde operationele strategie zijn (lid 4). Het is onduidelijk welke operationele strategie er nu wordt vastgesteld. In artikel 1 van het ontwerpbesluit staat dat de NAM overeenkomstig de operationele strategie gas moet winnen en dat de operationele strategie van 14 april 2023 onderdeel uitmaakt van het besluit. NAM heeft echter niet één, maar op verzoek drie operationele strategieën opgesteld. Door de formulering in artikel 1 worden drie strategieën vastgesteld. De bedoeling is echter dan geen van de drie strategieën wordt vastgesteld, maar een variant van operationele strategie 1 (geen winning). Dit moet volstrekt duidelijk worden vastgelegd. Uiteindelijk is dit immers het besluit waar NAM zich als houder van de winningsvergunning aan moet houden. De indiener vindt dat de operationele strategie duidelijk moet worden vastgesteld.</p>
		Antwoord	<p>Zoals blijkt uit het ontwerp-vaststellingsbesluit, wordt per 1 oktober 2023 geen gas meer gewonnen uit het Groningenveld. Alleen in bepaalde zeer uitzonderlijke situaties wordt de mogelijkheid behouden om nog gas te winnen. Het gaat dan om het tijdelijk naar waakvlamniveau brengen van de productielocaties als zeer strenge kou aanstaande is, zodat snel gereageerd kan worden als in die omstandigheden belangrijke productiemiddelen uitvallen. De details van dit mechanisme zijn opgenomen in paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit. Bij de totstandkoming hiervan zijn NAM, SodM, GTS en KNMI betrokken.</p>

9	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat het onduidelijk is onder welke condities een of meerdere productieclusters op waakvlamniveau moeten worden gebracht en welke definitie voor 'waakvlamniveau' precies wordt gehanteerd. Daarnaast is het niet duidelijk waarom het aantal van 11 productieclusters op waakvlamniveau moet worden gebracht bij een temperatuur van -6,5 °C of kouder.</p> <p>Onderbouwing: In het ontwerpbesluit bestaat ruimte voor onduidelijkheid over de condities waaronder een of meerdere productieclusters op waakvlamniveau worden gebracht en wat volgens waakvlam niveau precies is.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wanneer krijgt NAM een signaal dat ze een of meer productieclusters op waakvlam moeten zetten? De gekozen formulering brengt veel onzekerheden met zich mee: wat is het algemeen bericht van KNMI, is dat veertien dagen van tevoren zo zeker dat gesproken kan worden over een temperatuur die er zal zijn, is dat veertien dagen van tevoren al gecorrigeerd met windsnelheid, wat is waakvlam? De maximale hoogte van het waakvlamniveau is niet bepaald en uit de formulering van artikel 2, lid 2 blijkt ook niet dat NAM de productieclusters op waakvlamniveau moet brengen, alleen dat NAM dat kan. De indiener gaat er dan vanuit dat het alle clusters betreft die in artikel 3 worden benoemd, inclusief de satelliet-clusters. 2. Wat is het signaal precies? 3. Welk cluster wordt dan op waakvlamniveau gebracht? En hoe wordt dat bepaald? 4. Hoe verhoudt dit besluit zich tot het besluit om in theorie 11 clusters te kunnen gebruiken in plaats van 5? Hoe wordt omgegaan met de 6 clusters die op 1 april 2023 buiten gebruik zijn gesteld? <p>Ook wordt er niet beargumenteerd waarom het nodig is om 11 productieclusters naar waakvlamniveau te brengen bij een temperatuur van -6,5 °C of kouder terwijl Gasunie Transport Services (GTS) in zijn brief van 26 mei 2023 aangeeft dat ook volstaan kan worden met 5 productieclusters bij een temperatuur van -6,5 °C.</p> <p>Indiener vindt op basis van het bovenstaande verder dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Operationele strategie 1 moet worden vastgesteld; 6. Indien dat niet gebeurt, de condities waaronder NAM de productieclusters op het waakvlamniveau moet brengen, duidelijk moet bepalen en ook moet definiëren wat onder waakvlamniveau wordt verstaan; 7. In dat geval bovendien moet motiveren waarom er 11 productieclusters nodig zijn in plaats van 5 bij een temperatuur van -6,5°C.
---	---	-------------------------------	---

		Antwoord	<p>De werkwijze voor wat betreft het naar waakvlamniveau brengen en sluiten van de productielocaties is opgenomen in paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit. Daarbij is ook aangegeven wat wordt verstaan onder het waakvlamniveau en welke gasproductie er in gasjaar 2023-2024 wordt verwacht als er sprake is van extreme kou.</p> <p>De indiener geeft verder aan dat operationele strategie 1 moet worden vastgesteld. In beginsel wordt uitgegaan van een winningsniveau van 0 miljard Nm³ (operationele strategie 1). Alleen in het geval van extreme kou worden de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht voor het geval een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg onverhoopt uitvalt. In dat geval kan het Groningenveld worden ingezet om de noodzakelijke capaciteit te leveren. Als het Groningenveld om deze reden beschikbaar wordt gehouden, wordt het risico gelopen dat beschermde afnemers zoals huishoudens moeten worden afgeschakeld. In de komende jaren neemt de gasvraag verder af. In dat licht wordt in het wetsvoorstel sluiting Groningenveld opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 wordt beëindigd.</p> <p>Tot slot geeft de indiener aan dat in het advies van GTS van 26 mei 2023 is aangegeven dat bij een gemiddelde effectieve etmaaltemperatuur van -6,5 °C vijf productielocaties nodig zijn. Dit is niet juist. In de analyse is aangegeven dat voor gasjaar 2023/2024 vanaf ongeveer -6,5 °C additionele maatregelen zoals snelle vraagreductie of productie uit het Groningenveld nodig zijn om de leveringszekerheid te borgen. Verder geeft GTS aan dat met vijf productielocaties op waakvlamniveau de leveringszekerheid tot ongeveer -10,0 °C is geborgd.</p>
10	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat het besluit geen duidelijkheid biedt over de vraag welke operationele strategie wordt vastgesteld wanneer de zomertest anders verloopt dan verwacht of wanneer de stikstoffabriek toch niet beschikbaar is op 1 oktober 2023. Ook blijkt uit het ontwerpbesluit niet hoe het testen verloopt en welke cluster(s) getest wordt/ worden.</p> <p>Onderbouwing: Het scenario om de productieclusters alleen te activeren bij een verwachte temperatuur van -6,5 °C moet nog getest worden in de zomer en is ook afhankelijk van het functioneren van de stikstoffabriek op 1 oktober 2023. Het besluit biedt echter geen duidelijkheid over de vraag welke operationele strategie wordt vastgesteld wanneer de zomertest anders verloopt dan verwacht of wanneer de stikstoffabriek toch niet beschikbaar is op 1 oktober 2023. Dat maakt het ook voor de indiener en de inwoners moeilijk om te reageren op het ontwerpbesluit. Ook blijkt uit het ontwerpbesluit niet hoe het testen verloopt en welke cluster(s) getest wordt/worden. Worden bij het testen alle 11</p>

			clusters opgestart? Of worden alleen de 6 clusters die sinds 1 april 2023 buitenwerking zijn gesteld, opgestart? Of worden deze 6 buitenwerking gestelde clusters afwisselend getest? In het definitieve besluit zal het resultaat van de zomertest worden verwerkt. Indien er vindt dat in het besluit duidelijk moet worden gemaakt welke operationele strategie wordt vastgesteld wanneer de condities (zomertest en stikstoffabriek Zuidbroek) niet gerealiseerd worden.
		Antwoord	<p>De tijdige oplevering van de stikstofinstallatie Zuidbroek II is van eminent belang om het definitieve vaststellingsbesluit in de voorziene vorm vast te stellen. Zoals uiteengezet in de Kamerbrief van 29 augustus jl., worden de drie torens volgens de huidige planning stapsgewijs opgeleverd op respectievelijk 2 oktober, 20 oktober en 7 november 2023. Dit heeft geen gevolgen voor het vaststellingsbesluit.</p> <p>De overwegingen ten aanzien van de in de zomer uitgevoerde test zijn opgenomen in het wijzigingsbesluit dat in dat kader is genomen. Dit is te vinden op: https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-07/Wijziging-operationele-strategie-Groningenveld-gasjaar-2022-2023.pdf.</p>
11	202302548	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener vindt dat er in het ontwerpbesluit onduidelijkheid bestaat over het opstartmechanisme waarbij, op basis van een verwachte temperatuur van -6,5 graden binnen 14 dagen, productielocaties van het Groningenveld op waakvlam kunnen worden gezet. Dit mechanisme is onduidelijk over de praktische invulling ervan en waar de verantwoordelijkheden voor dit mechanisme liggen. Verder ziet de indiener geen rol voor zichzelf weggelegd bij het operationeel vaststellen van de status van de productielocaties.</p> <p>Onderbouwing: Het ontwerpbesluit gaat in beginsel uit van geen gaswinning uit het Groningenveld (de elf productielocaties staan op de zogenaamde nul-stand). In het ontwerpbesluit wordt een opstartmechanisme voorgesteld waarbij "...op basis van een verwachte temperatuur van -6,5°C binnen 14 dagen productielocaties van het Groningenveld op de waakvlam [kunnen] worden gezet". Dit voorgestelde mechanisme ontbeert duidelijkheid over hoe dit mechanisme in praktijk gaat werken en waar de verantwoordelijkheden voor dit mechanisme liggen. Ter illustratie, het ontwerpbesluit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geeft geen inzicht wie hiertoe de instructie aan NAM geeft. • Maakt niet duidelijk hoe wordt omgegaan met een verandering in de weersverwachting. Stel dat de opstartprocedure in werking wordt gezet op basis van

			<p>de weersverwachting (-6,5°C binnen 14 dagen) en dat de volgende dag de weersverwachting wijzigt (warmer dan -6,5°C binnen 14 dagen). De vraag rijst dan of het de bedoeling is in een dergelijke situatie de opstartprocedure voort te zetten of juist te staken.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Is onduidelijk over onder welke omstandigheden het toegestaan is en wie de instructie geeft om de winning tot een niveau boven het waakvlamniveau te brengen. • Is onduidelijk onder welke condities de gaswinning weer stopt en productielocaties weer in de nulstand worden gezet. <p>Het is voor de indiener van belang dat het duidelijk is onder welke condities productielocaties worden opgestart vanuit de nulstand naar het waakvlamniveau en mogelijk verder. Indiener moet namelijk de productie uit het Groningenveld verkopen en moet dat tijdig kunnen doen om zijn portfolio te balanceren.</p> <p>Indiener wil benadrukken dat het voor zichzelf geen rol ziet in het operationeel vaststellen of de productielocaties op het waakvlamniveau moeten worden gebracht, verhoogd moeten worden boven het waakvlamniveau dan wel weer van het waakvlamniveau moeten worden gehaald.</p>
		Antwoord	<p>In paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit is de werkwijze ten aanzien van de inzet van het Groningenveld uitgewerkt. Daarbij is aangegeven wanneer het naar waakvlam brengen gestart en wanneer deze de productielocaties weer worden gesloten. Ook zijn verantwoordelijkheden beschreven en is aangegeven hoe wordt omgegaan met schommelingen in temperatuur.</p> <p>Paragraaf 4.6 schetst onder welke omstandigheden het is toegestaan om de winning tot een niveau boven het waakvlamniveau te brengen.</p>
12	202302541	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat een groot belang voor de inwoners zekerheid is en geeft daarbij aan dat de staatssecretaris zelf schrijft: 'het is belangrijk dat de inwoners zekerheid krijgen over de sluiting van het Groningenveld'. Indiener is van mening dat dit ontwerpbesluit die zekerheid niet geeft. De enige manier waarop de mensen in Groningen zekerheid kunnen krijgen, is een keuze voor scenario 1, zonder variant. Dat wil zeggen: het Groningenveld wordt per 1 oktober '23 volledig en definitief gesloten en er wordt geen gas meer uit het Groningenveld geproduceerd.</p>

		Antwoord	In beginsel wordt uitgegaan van een winningsniveau van 0 miljard Nm ³ (operationele strategie 1). Alleen in het geval van extreme kou worden de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht voor het geval een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg onverhoopt uitvalt. In dat geval kan het Groningenveld worden ingezet om de noodzakelijke capaciteit te leveren. Als het Groningenveld om deze reden beschikbaar wordt gehouden, wordt het risico gelopen dat beschermde afnemers zoals huishoudens moeten worden afgeschakeld. In de komende jaren neemt de gasvraag verder af. In het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 wordt beëindigd.
13	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>De indiener stelt dat de operationele strategie zoals opgenomen in het Ontwerpvaststellingsbesluit niet betrouwbaar is, technisch niet haalbaar en niet veilig. Daarnaast geeft de indiener aan dat testen in de zomerperiode geen representatief beeld geeft.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De operationele strategie zoals opgenomen in het Ontwerpvaststellingsbesluit gaat in beginsel uit van een gaswinning van 0 Nm³, waarbij de elf betreffende productielocaties van het Groningenveld worden gesloten, maar deze beschikbaar zouden blijven voor bijzondere situaties. Deze operationele strategie is niet betrouwbaar en technisch niet haalbaar omdat dit niet aansluit bij de wijze waarop het (systeem van het) Groningenveld is ontworpen. 2. Zoals NAM in het verleden verschillende keren heeft aangegeven, is het Groningenveld niet ontworpen om vanuit een situatie van volledige insluiting op korte termijn weer te worden opgestart. De NAM heeft daar ook geen ervaring mee omdat de Groningenproductie nog nooit volledig stilgelegd heeft. NAM heeft daarom bedenkingen bij de betrouwbaarheid van het systeem als het voor langere duur heeft stilgestaan en heeft daar geen procedures voor klaar liggen. Zo kan er schade optreden als de temperatuur onder nul komt doordat vloeistofresten in leidingen en systemen bevriezen. Daarnaast zullen er naar verwachting nog veel andere operationele zorgen en risico's zijn, die ook bij de NAM niet bekend zijn aangezien deze opstartsituatie niet is uitgewerkt. Het opregelen van productielocaties die voor langere tijd volledig hebben stilgestaan is niet uitgewerkt/onbekend. De bijbehorende veiligheidsrisico's zijn niet geïnventariseerd en onbekend. 3. In het Ontwerpvaststellingsbesluit wordt opgemerkt op dat samen met NAM en GTS in de zomer nog tests zullen worden uitgevoerd om de productie op te regelen naar waakvlamniveau, en daartoe op 14 juli jl. een besluit genomen tot wijziging van het

			<p>vaststellingsbesluit voor het Groningenveld voor gasjaar 2022-2023. Hierin wordt NAM de opdracht gegeven om, bij wijze van test, een reeds gesloten productielocatie weer op te starten tot "een stabiel waakvlamniveau is bereikt" en vervolgens weer op de "nul-stand" te zetten. NAM heeft aangegeven, ondermeer in haar zienswijze van 21 juli 2023 en brief van 31 juli 2023, dat het testen in de zomerperiode geen representatief, en daarmee geen betrouwbaar, beeld geeft van de mogelijkheden van het op de waakvlam brengen en opregelen van gesloten stilstaande productielocaties in de winter. De NAM heeft echter, gezien de beperkte tijd, geen andere keuze dan de test uit te voeren, zij het onder protest. De indiener deelt het standpunt van NAM.</p>
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zoals ook aangegeven in het ontwerp-vaststellingsbesluit, is de betrouwbaarheid van het systeem lager dan wanneer de productielocaties continu op de waakvlam staan. Met het oog op de veiligheid in Groningen is de wens om het waakvlamniveau te vermijden, omdat bij waakvlam bij voorbaat vaststaat dat er 3,2 miljard Nm³ (scenario 2a) of 1,5 miljard Nm³ (scenario 2b) volume wordt geproduceerd. De staatssecretaris weegt de veiligheid zwaar. 2. Van NAM wordt verwacht dat het zich inspant om het vaststellingsbesluit uitvoerbaar te maken. 3. Bij het nemen van het wijzigingsbesluit heeft de staatssecretaris aangegeven dat de test niet volledig de situatie nabootst zoals die in de winter kan voorkomen. Tijdens de test is er namelijk geen sprake van vorst en wordt slechts één in plaats van meerdere productielocaties opgestart. Deze beperkingen van de test heeft de staatssecretaris meegenomen bij het opstellen van het definitieve vaststellingsbesluit. NAM heeft een rapportage van de test opgeleverd (d.d. 17 augustus 2023). Deze rapportage heeft voor de staatssecretaris nuttige inzichten opgeleverd en heeft bijgedragen aan het opstellen van het kader van het opstarten vanuit de nul-stand naar het waakvlamniveau. Daarbij wordt voor de winter aangenomen dat het maximaal drie dagen duurt om tot het waakvlamniveau te komen.
14	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>De indiener stelt dat de procedure voor het op waakvlam brengen en opregelen niet is uitgewerkt in het Ontwerpvaststellingsbesluit. Daarnaast wordt ook aangegeven dat het maximaal winningsniveau bij en beëindigen van de waakvlam niet is vastgesteld in het Ontwerpvaststellingsbesluit.</p> <p>Onderbouwing:</p>

			<ol style="list-style-type: none"> 1. In het Ontwerpvaststellingsbesluit is de procedure voor het op waakvlam brengen en opregelen van de betreffende productielocaties, opgenomen in artikel 3, niet geregeld. Artikel 2 lid 2 van het Ontwerpvaststellingsbesluit biedt de mogelijkheid om het op waakvlam brengen en opregelen bij extreme kou. De hoeveelheid gas die hiermee gepaard gaat is echter in het Ontwerpvaststellingsbesluit nog niet vastgesteld. Het is verder onduidelijk hoe lang de locaties op de waakvlam moeten en of, en zo ja, wanneer deze volledig ingesloten kunnen worden. 2. Artikel 4, lid I van het Ontwerpvaststellingsbesluit bepaalt in welke situaties de gasproductie nog verder kan worden verhoogd met ten hoogste 1,5 miljard Nm³. Allereerst is onder a van lid 2 bepaald dat GTS een verzoek kan doen of een aanwijzing kan geven aan GasTerra B.V. indien ten minste een van de volgende omstandigheden zich voordoen: (i) transportbeperkingen, (ii) technische mankementen aan de installaties van GTS, (iii) onvoorziene ontwikkelingen in de samenstelling van het hoogcalorisch gas, (iv) feitelijke onbeschikbaarheid van de UGS Norg, UGS Grijpskerk of PGI Alkmaar en (v) een systeemontbalans door bijvoorbeeld een tekort aan gas. Ten tweede is het op grond van lid 2 onder b van artikel 4 van het Ontwerpvaststellingsbesluit mogelijk om de gasproductie te verhogen indien dit "noodzakelijk is voor een goede uitvoering van de taak van GTS, bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Besluit leveringszekerheid Gaswet". Dit heeft betrekking op de taak van GTS om vergunninghouders in staat te stellen de pieklevering te verzorgen voor alle kleinverbruikers in Nederland waarbij de voorzieningen moeten volstaan om pieklevering te kunnen verzorgen op een dag met een gemiddelde effectieve etmaal temperatuur in De Bilt van -17 °C. Voor GTS kan deze incidentele verhoging enkel beschikbaar zijn wanneer een cluster is heropgestart en op waakvlamniveau draait. Het Ontwerpvaststellingsbesluit gaat hieraan voorbij en adresseert dit punt nu niet. Het risico bestaat derhalve dat GTS om volumes verzoekt waar NAM niet aan kan voldoen. 3. Gelet op al het voorgaande ligt in de rede het vaststellingsbesluit gewijzigd vast te stellen op zodanige wijze dat rekenschap wordt gegeven van het bovenstaande en de door NAM voorgestelde operationele strategie voor scenario I wordt vastgesteld, waarbij artikel 2 lid 2 en artikel 4 van het Ontwerpvaststellingsbesluit komen te vervallen.
--	--	--	---

		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. De werkwijze voor wat betreft het naar waakvlamniveau brengen en sluiten van de productielocaties is opgenomen in paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit. In deze paragraaf is eveneens opgenomen met welke hoeveel gas het naar waakvlamniveau brengen van de productielocaties gepaard gaat. 2. Zoals ook aangegeven in het ontwerp-vaststellingsbesluit, is de betrouwbaarheid van het systeem lager dan wanneer de productielocaties continu op de waakvlam staan. Met het oog op de veiligheid in Groningen is de wens om het waakvlamniveau te vermijden, omdat bij waakvlam bij voorbaat vaststaat dat er 3,2 miljard Nm³ (scenario 2a) of 1,5 miljard Nm³ (scenario 2b) volume wordt geproduceerd. De staatssecretaris weegt de veiligheid zwaar. 3. Huishoudens en bedrijven in Nederland en in delen van Duitsland, België en Frankrijk zijn nog steeds afhankelijk van laagcalorisch gas. Het kabinet heeft zich in de afgelopen jaren door het nemen van diverse maatregelen maximaal ingespannen om de vraag naar laagcalorisch gas te verminderen en het aanbod van laagcalorisch gas uit middelen anders dan het Groningenveld te vergroten. Daarbij gaat het vooral om de productie van laagcalorisch gas door stikstof toe te voegen aan hoogcalorisch gas, dat wordt gewonnen uit kleine velden in Nederland en uit het buitenland wordt geïmporteerd. Op deze manier heeft het kabinet de winning uit het Groningenveld begrensd tot het strikt noodzakelijke. De hierboven genoemde maatregelen hebben ertoe geleid dat de winning sterk is afgebouwd en in het gasjaar 2023-2024, waar dit besluit over gaat, komt de winning in de afrondende fase. Er wordt geen gas meer gewonnen uit het Groningenveld. Alleen in het geval van een weersverwachting van kou, bij een weersverwachting van een gemiddelde effectieve etmaaltemperatuur van -6,5 °C of lager worden de productielocaties op waakvlamniveau gebracht, zodat de productielocaties snel capaciteit kunnen leveren als dat noodzakelijk blijkt bij voorbeeld uitval van UGS Norg. Mocht bij deze temperaturen ook sprake zijn van bijvoorbeeld verstoringen in het gassysteem, technische storingen of uitval van een laagcalorische gasopslag, dan kan in het kader van de back-up functie een beperkt aanvullend beroep op het Groningenveld worden gedaan. Hiermee is winning uit het Groningenveld alleen nog noodzakelijk in zeer uitzonderlijke situaties, namelijk wanneer het extreem koud is en een ander capaciteitsmiddel uitgevallen is. In het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 definitief wordt beëindigd.
--	--	----------	---

15	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener is van mening dat dat het Ontwerpvaststellingsbesluit niet geschikt is om het beoogde doel te bereiken.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Het doel van het Ontwerpvaststellingsbesluit is - zoals eerder aangegeven - in het kader van de veiligheid in Groningen stoppen met de gaswinning uit het Groningenveld (doel I) en in het kader van de leveringszekerheid van gas in Nederland het Groningenveld toch inzetten in noodsituaties, indien er een tekort aan gas dreigt (doel II). Ten aanzien van het eerste beoogde doel (in het kader van de veiligheid in Groningen stoppen met gaswinning uit het Groningenveld) merkt de indiener op dat Groningen niet gebaat is bij de mogelijkheid om de gaswinning in noodsituaties weer open te stellen. De rust in Groningen zal pas terugkeren als het Groningenveld dicht gaat en er ook zekerheid is dat het dicht blijft. Het Ontwerpvaststellingsbesluit geeft daar geen zekerheid over, maar laat de deur op een kier staan. Ook ten aanzien van doel II (in het kader van de leveringszekerheid van gas in Nederland het Groningenveld toch inzetten in noodsituaties, indien er een tekort dreigt aan gas) is het Ontwerpvaststellingsbesluit niet geschikt. Het is immers niet gegeven dat de operationele strategie - waarbij de gaswinning binnen korte termijn vanuit stilstand moet worden opgeregeld naar minimumflow in de praktijk überhaupt veilig en uitvoerbaar is.</p>
		Antwoord	<p>Ten aanzien van het eerste doel geldt dat het Groningenveld nog niet definitief kan worden gesloten om te voorkomen dat beschermde afnemers van gas, zoals huishoudens, moeten worden afgeschakeld bij extreme kou in combinatie met de uitval van een groot capaciteitsmiddel. in het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 definitief wordt beëindigd.</p> <p>Voor wat betreft het tweede doel geldt dat de betrouwbaarheid van het systeem inderdaad lager is dan wanneer de productielocaties continu op de waakvlam staan. Met het oog op de veiligheid in Groningen is de wens om het waakvlamniveau te vermijden, omdat bij waakvlam bij voorbaat vaststaat dat er 3,2 miljard Nm³ (scenario 2a) of 1,5 miljard Nm³ (scenario 2b) volume wordt geproduceerd. De staatssecretaris weegt de veiligheid zwaar.</p>

3. Veiligheidsnorm van 10-5

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
16	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener is van mening dat in het vaststellingsbesluit de bovengrens van de onzekerheidsmarge mee moet wegen in het besluit en dat operationele strategie 1 vastgesteld moet worden. Ook moet aangegeven worden hoe wordt omgegaan met de te verwachten seismiciteit als blijkt dat er toch gas gewonnen moet worden uit het Groningenveld bij koude omstandigheden of (technische) noodzaak.</p> <p>Onderbouwing: Zoals aangegeven in het ontwerpbesluit is het aantal werkelijke aardbevingen met een magnitude van 1,5 M of meer aan de bovengrens van de onzekerheidsmarge. KNMI stelt dat de prognostische afname waarschijnlijk minder snel zal gaan dan TNO aanneemt. SodM doet hier onderzoek naar, maar de onderzoeksresultaten zijn vermoedelijk niet beschikbaar voordat een definitief besluit is genomen. De indiener vindt dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In het vaststellingsbesluit de bovengrens van de onzekerheidsmarge mee moet wegen in het besluit en operationele strategie 1 moet vaststellen; 2. aan moet geven hoe wordt omgegaan met te verwachten seismiciteit als blijkt dat toch gas moet worden gewonnen uit het Groningenveld bij koude omstandigheden of (technische) noodzaak.
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. In de afweging die gemaakt wordt in dit vaststellingsbesluit is, net zoals ieder jaar, een seismische dreigings- en risicoanalyse gemaakt (SDRA). Hiermee wordt voor iedere operationele strategie een analyse gemaakt van de gevolgen op gebied van seismiciteit en risico's voor gebouwen in Groningen. SodM adviseert over welke modelinstellingen gehanteerd moeten worden. In dit advies zitten ook de laatste inzichten op gebied van seismiciteit die volgens SodM relevant zijn. 2. Alleen in geval van extreme kou worden de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht. De SDRA die bij OS1 hoort wordt hiervoor gehanteerd. Het is op voorhand niet met zekerheid vast te stellen of, en op welke wijze, er toch gas gewonnen moet worden. Mocht het onverhoopt toch nodig zijn om te winnen op minimumflow zal de totale winning relatief klein zijn. SodM heeft over vergelijkbare

			<p>winningsniveaus geadviseerd dat drukvereffening veroorzaakt door de gaswinning in het verleden de dominante factor is voor de bodembeweging.</p> <p>Mocht er tijdens extreme kou daadwerkelijk opgeregeld moeten worden vanwege, bijvoorbeeld, de uitval van en groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg, dan mag er tijdelijk meer gas worden gewonnen. Dit is vergelijkbaar met de backup-functie die gold in gasjaar 2022/2023 en eerder. Deze functie is sinds 2019 onderdeel het vaststellingsbesluit. Een incidentele verhoging is alleen toegestaan in urgente situaties waarin kortstondige extra winning nodig is om het evenwicht in het gassysteem in de eerste uren en dagen te kunnen handhaven. De mogelijkheid tot incidentele verhoging is gemaximeerd tot 1,5 miljard Nm³. Net als in voorgaande jaren is niet onderzocht wat de gevolgen zijn van een tijdelijke verhoging van de winning boven het vastgestelde winningsniveau. Dit heeft enkele redenen. Het is vooraf lastig in te schatten hoe vaak de gespecificeerde situaties zullen voorkomen. In voorgaande jaren is het niet nodig geweest om de winning op deze wijze te verhogen. Daarnaast is vooraf niet te zeggen hoeveel aanvullende gaswinning in dat geval nodig is. Mocht dit daadwerkelijk nodig zijn, en die kans is zeer klein, dan kan dan worden bepaald hoe met de extra winning in relatie tot de SDRA wordt omgegaan.</p>
17	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat er een actualisatie moet komen in het definitieve vaststellingsbesluit wat betreft de veiligheid van industriële installaties in de provincie, aangezien het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) adviseert om tijdvak 5 toe te passen.</p> <p>Onderbouwing: Uit het advies van het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) blijkt dat industrie erop geanticipeerd heeft dat op 1 oktober 2023 tijdvak 6 wordt toegepast bij de beoordeling of gebouwen voldoen aan de veiligheidsnorm en welke maatregelen nodig zijn. Het ACVG adviseert echter om tijdvak 5 toe te passen met de mogelijkheid van maatwerk. De indiener verwacht in het vaststellingsbesluit een actualisatie aan te treffen, wat betreft de veiligheid van industriële installaties in de provincie. De indiener vindt dat in het definitieve vaststellingsbesluit de motivering voor wat betreft industrie moet worden geactualiseerd.</p>

		Antwoord	Het Adviescollege Veiligheid Groningen heeft een advies uitgebracht over de toepassing van tijdvakken 5 en 6 voor de versterkingsoperatie voor gebouwen en industriële installaties. Het is op moment van schrijven nog niet bekend op welke wijze opvolging wordt gegeven aan dit advies en wat precies de gevolgen zijn voor de industrie. Dit staat los van het vaststellingsbesluit waar deze Nota van Antwoord betrekking op heeft.
18	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat er gekozen wordt voor een variant van operationele strategie 1 waarvoor geen wettelijk verplichte Seismische Dreiging en Risico Analyse (SDRA) beschikbaar is. Daarom moet er een SDRA uitgevoerd worden die past bij het voorgenomen besluit.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Er wordt uitgegaan van een variant op operationele strategie 1 met een aantal onzekerheden. Zo kan het zijn dat de zeer uitzonderlijke situaties zich gaan voordoen, ook is het mogelijk dat uit de testen van NAM en GTS blijkt dat snel genoeg opschakelen niet mogelijk is. In feite betekent dit dat wordt gekozen voor een variant waarvoor geen wettelijk verplichte Seismische Dreiging en Risico Analyse (SDRA) beschikbaar is. Daarom vindt de indiener dat een SDRA moet worden uitgevoerd die past bij het voorgenomen besluit. De indiener vindt dat een SDRA moet worden opgesteld en uitgevoerd die aansluit op het voorgenomen besluit van 0 Nm³ met een opschalingsmogelijkheid.</p>
		Antwoord	Het uitgangspunt is dat er geen gas wordt gewonnen komend gasjaar. De SDRA die bij OS1 hoort wordt om die reden gehanteerd. Het is op voorhand niet met zekerheid vast te stellen of, en op welke wijze, er toch gas gewonnen moet worden. Mocht het onverhoopt toch nodig zijn om te winnen op minimumflow zal de totale winning relatief klein zijn. SodM heeft over vergelijkbare winningsniveaus geadviseerd dat drukvereffening veroorzaakt door de gaswinning in het verleden de dominante factor is voor de bodembeweging.
19	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531	Samenvatting zienswijze(n)	Indiener vindt dat het niet wenselijk is dat er met twee versies van modelinstellingen wordt gewerkt; de door de staatssecretaris opgegeven instellingen en de instellingen die TNO vanuit wetenschappelijk inzichten uitvoert. Het advies is daarom om de modelinstellingen van TNO over te nemen en ervoor te zorgen dat er één set van modelinstellingen komt waarop de SDRA gebaseerd wordt.

	202302532 202302544 202302549 202302550 202302551		<p>Onderbouwing: In het ontwerpbesluit wordt uitgegaan van een SDRA die hoort bij een gesloten gasveld (0 Nm³ en geen opschaling mogelijk). Uit deze SDRA blijkt dat er toch nog enkele honderden gebouwen zijn met een (licht) verhoogd risicoprofiel. Deze zijn grotendeels al in beeld bij de NCG. Voor de adressen die nog niet in beeld zijn (8 op basis van de opgegeven modelinstellingen en 22 op basis van de gevoeligheidsanalyse van TNO) wordt NCG de opdracht gegeven om deze alsnog aan de werkvoorraad toe te voegen. De indiener blijft het niet wenselijk vinden dat er met twee versies van modelinstellingen wordt gewerkt; de opgegeven instellingen en de instellingen die TNO vanuit wetenschappelijk inzichten uitvoert. Ook in dit geval vindt de indiener dat zekerheid boven alles gaat. De indiener heeft daarom meermaals geadviseerd om de modelinstellingen van TNO over te nemen en te bewerkstelligen dat er één set van modelinstellingen komt waarop de SDRA gebaseerd wordt. De indiener vindt dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ervoor gezorgd moet worden dat de modelinstellingen zoals geadviseerd door TNO worden gereviewd en toegevoegd worden aan het basismodel van de SDRA zodat er in het vervolg geen verschil in uitkomst meer is; 2. Ervoor gezorgd moet worden dat de gebouwen die uit de SDRA behorende bij het vaststellingsbesluit komen, voortvarend worden toegevoegd aan het versterkingsprogramma, niet via het LOOV-programma.
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. Om een keuze te maken voor de te hanteren versies van de modelcomponenten voor de SDRA is een zorgvuldig proces gevolgd. TNO heeft een technisch Statusrapport opgeleverd waarin een voorstel is opgenomen voor de te gebruiken modelversies en modelparameters voor de SDRA. De staatssecretaris heeft SodM gevraagd om te beoordelen welke versies van de verschillende modelcomponenten geschikt zijn om te gebruiken voor de SDRA. Daarvoor zijn leden van het wetenschappelijk panel van het Kennisprogramma Effecten Mijnbouw (hierna: KEM) geconsulteerd. TNO heeft op punten andere modelinstellingen geadviseerd, die SodM echter niet heeft overgenomen in zijn advies. Op dit punt volgt staatssecretaris de toezichthouder. 2. TNO heeft uit eigen beweging een aanvullende analyse gemaakt. Uit voorzorg zijn de adressen die uit de aanvullende analyse komen toegevoegd aan de scope van de NCG.

20	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat de toezeggingen nagekomen moeten worden. In een Kamerbrief is toegezegd dat de gebouwen die uit de SDRA zouden komen aan het versterkingsprogramma toegevoegd zouden worden en vervolgens beoordeeld zouden worden door de NCG. Maar de desbetreffende gebouwen zijn nog steeds niet in het programma opgenomen door de NCG.</p> <p>Onderbouwing: Afgelopen jaar hebben de regionale overheden een beroepsprocedure opgestart toen bleek dat bij het vaststellingsbesluit 2022-2023 geen passende SDRA-berekening was gemaakt. Er is toen alsnog een passende SDRA laten uitgevoerd en in een Kamerbrief (d.d. 22 november 2022) is toegezegd de gebouwen die hieruit zouden komen en nog niet aan het versterkingsprogramma waren toegevoegd, alsnog te laten beoordelen door de NCG. Helaas moet de indiener constateren dat begin juli 2023, dus meer dan een half jaar na de toezegging, de desbetreffende gebouwen nog steeds niet in het versterkingsprogramma zijn opgenomen door de NCG. Daarmee kunnen deze gebouwen nog niet meegewogen worden in de prioritering van de beoordelingen. De indiener heeft hier in het advies van 30 mei 2023 ook al op gewezen. De indiener vindt dat de toezeggingen nagekomen moeten worden en de gebouwen die voort zijn gekomen uit SDRA's van voorgaande jaren (inclusief die van gasjaar 2022-2023) ook daadwerkelijk toegevoegd moeten worden aan het versterkingsprogramma en niet via het LOOV-programma.</p>
		Antwoord	De NCG is verzocht om de gebouwen die uit de in november 2022 uitgevoerde SDRA kwamen toe te voegen aan de werkvoorraad. Uit navraag is gebleken dat dit inmiddels ook is gebeurd.
21	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener is het niet eens met de conclusie in het ontwerpbesluit dat het aannemelijk is dat gebouwen, die daadwerkelijk niet aan de veiligheidsnorm voldoen, voldoende in beeld zijn.</p> <p>Onderbouwing: In het ontwerpbesluit wordt geconcludeerd dat het aannemelijk is dat gebouwen die daadwerkelijk niet aan de veiligheidsnorm voldoende in beeld zijn. Daarmee is indiener het niet eens. Uit het onderzoek dat het Adviescollege Veiligheid Groningen (ACVG) onlangs heeft gedaan naar de veiligheid buiten de versterkings-scope, blijkt dat ook buiten de ruim 27.000 adressen die in het versterkingsprogramma zijn opgenomen, adressen bestaan die niet aan de veiligheidsnorm voldoen. Het Ministerie van Economische Zaken geeft aan dat het de conclusies van het ACVG volgt. De indiener vindt dat het Ministerie van Economische Zaken in het besluit ook expliciet moet aangegeven tot welke concrete acties dit dan leidt. Daarnaast doet TNO-onderzoek naar risico's voor gebouwen op wierden waar wellicht ook nog adressen uit voortkomen die aan het</p>

	202302549 202302550 202302551		<p>versterkingsprogramma toegevoegd moeten worden. Ook blijkt steeds dat een geringe wijziging in een model leidt tot grote veranderingen in het aantal gebouwen dat beoordeeld moet worden. Dat blijkt uit de gevoeligheidsanalyse van TNO, maar ook uit het advies van het ACVG over het toepassen van tijdvak 6. Tot slot blijkt dat de werkelijkheid zich anders gedraagt dan de prognose, bijvoorbeeld bij prognose van het aantal bevingen met een magnitude van 1,5 M of meer. De situatie is nog niet zo dat kan worden gezegd dat de gebouwen die in het versterkingsprogramma beoordeeld moeten worden op veiligheid voldoende in beeld zijn. De doorlooptijd staat daarmee ook niet vast. De indiener vindt dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concrete acties verbonden moeten worden aan de uitkomsten van het onderzoek van het ACVG naar de veiligheid buiten de scope en deze acties in het vaststellingsbesluit moet betrekken; • Er moet rekening gehouden worden met een grotere versterkingsopgave en een langere doorlooptijd.
		Antwoord	<p>Het ACVG heeft in het advies geschreven dat de huidige scope op een stevig fundament is gestoeld en heeft aanbevelingen gedaan om er voor te zorgen dat adressen met mogelijk risico geïdentificeerd worden. Deze aanbevelingen worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Dit staat los van het vaststellingsbesluit en de keuzes die worden gemaakt over de wijze van gaswinning. Het advies over T6 en de opvolging daarvan zijn op moment van schrijven nog niet bekend.</p>
22	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener vindt dat alle adressen die voortkomen uit een SDRA een volwaardige beoordeling behoren te krijgen.</p> <p>Onderbouwing: Bovendien blijkt uit het onderzoek van het ACVG dat de NCG in het verleden adressen die uit de aanvullende SDRA's kwamen via het programma Loket Opname op Verzoek (LOOV) liet instromen. In de praktijk betekent dit dat een adres met een (licht) verhoogd risicoprofiel eerst globaal wordt bekeken alvorens deze wel of niet aan het versterkingsprogramma wordt toegevoegd. Dat is in de ogen van de indiener (en dat van het ACVG) een oneigenlijke werkwijze. De indiener vindt dat alle adressen die voortkomen uit een SDRA een volwaardige beoordeling behoren te krijgen. De indiener vindt dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het vaststellingsbesluit aangegeven moet worden dat alle adressen die voortkomen uit een SDRA een volwaardige beoordeling krijgen.
		Antwoord	<p>NCG is verzocht om de adressen die voortkomen uit de SDRA en de gevoeligheidsanalyse op reguliere wijze op te nemen in de versterkingsopgave.</p>

23	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat er geen garantie is gegeven dat gebouwen, die niet in het versterkingsprogramma zijn of worden opgenomen, veilig zijn.</p> <p>Onderbouwing: Gebouwen worden opgenomen in het versterkingsprogramma op basis van wetenschappelijke inzichten en modellen. Maar dat moet dan betekenen dat de gebouwen, die niet in het versterkingsprogramma zijn opgenomen, veilig zijn. Echter die garantie hebben is tot nu toe niet gekregen. Om zeker te zijn dat de juiste scope wordt gehanteerd, zou veiligstellen van alle woningen in het aardbevingsgebied de enige garantie zijn. De indiener voorziet dat aspirant-kopers van gebouwen in het gebied willen weten of de woning veilig is. Een opname in de werkvoorraad van de NCG, of het ontbreken daarvan, is dan onvoldoende garantie. De indiener vindt dat er een garantie moet komen dat gebouwen die niet in het versterkingsprogramma zijn of worden opgenomen, voldoen aan de veiligheidsnorm.</p>
		Antwoord	<p>Het belang van duidelijkheid aan alle bewoners wordt herkend. Om die reden is het ACVG om advies gevraagd. De aanbevelingen van het ACVG worden op dit moment uitgewerkt en geïmplementeerd.</p> <p>Het ACVG acht het voldoende aannemelijk dat, indien de aanbevelingen van het advies zijn opgevolgd, een gebouw buiten de huidige scope aan de norm voldoet, ongeacht de locatie. Het is echter niet mogelijk om op individueel adresniveau een veiligheidsgarantie te geven zonder individuele veiligheidsbeoordeling.</p>
24	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener vindt dat in de totale overwegingen, dus zowel van de keuzes die direct samenhangen met het vaststellingsbesluit maar ook besluiten die voortkomen uit het rapport van de Parlementaire Enquête Commissie, telkens de balans moet worden gezocht tussen enerzijds snelheid en anderzijds zorgvuldigheid en menselijkheid. Het loslaten van de deadline voor de afronding van het versterkingsprogramma in 2028 zou hierbij kunnen helpen.</p> <p>Het versterkingsprogramma is primair een veiligheidsprogramma. De periode waarbinnen eigenaren en bewoners in onzekerheid leven over de veiligheid van hun woning of bedrijf moet zo kort mogelijk zijn. Dat geldt ook voor de periode waarin een eventuele onveilige situatie bestaat. Tegelijkertijd is een belangrijke conclusie uit het rapport van de Parlementaire Enquête Commissie Aardgaswinning Groningen dat de versterking tot op heden te veel techniek gedreven was en te weinig bewoners gericht. De NCG heeft van Ministerie van Economische Zaken de opdracht gekregen om voor 2024 alle adressen in het versterkingsprogramma te hebben beoordeeld en in 2028 het versterkingsprogramma af te</p>

			<p>ronden. Met de huidige voortgang wordt deze doelstelling niet gehaald. Dat concludeert Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) in haar jaarlijkse voortgangsrapportage (d.d. 4 juli 2023). De eigen bevindingen van de indiener zijn dat er absoluut voortgang wordt geboekt door de NCG. In een aantal gemeenten neemt het aantal beoordelingen toe en het aantal gebouwen dat op norm wordt verklaard neemt toe, terwijl er ook op steeds meer plekken daadwerkelijke versterking plaatsvindt. Maar dat gebeurt nog niet in het tempo dat nodig is. Zo bleek een deel van de typologisch op norm verklaarde adressen toch niet aan de veiligheidsnorm te voldoen en hebben zowel de typologieaanpak als de praktijkaanpak 2.0 meer uitval dan vooraf gedacht. De indiener ziet dus onvoldoende voortgang om optimisme over de planning te rechtvaardigen. Bovendien zien de indieners enerzijds dat de 50 kabinetsmaatregelen impact kunnen hebben op de planning van de NCG en anderzijds dat de invulling van deze maatregelen dusdanig wordt gedaan dat deze de planning van de NCG zo weinig mogelijk beïnvloeden.</p> <p>De indiener vindt dat Ministerie van Economische Zaken in totale overwegingen, dus zowel ten aanzien van de keuzes die direct samenhangen met het vaststellingsbesluit, maar ook besluiten die voortkomen uit het rapport van de Parlementaire Enquête Commissie (en de vertaling naar maatregelen in <i>Nij Begun</i>) telkens de balans moet zoeken tussen enerzijds snelheid en anderzijds zorgvuldigheid en menselijkheid. Het al te rigide vasthouden aan een deadline kan leiden tot negatieve effecten voor de inwoners. Door het vasthouden aan een, in de ogen van de indiener, niet realistische deadline van 2028 zien de indieners dat de aanbevelingen van de enquêtecommissie nu al onder druk staan.</p>
		Antwoord	<p>De indiener streeft naar afronding van de versterkingsoperatie in 2028, om daarmee noodzakelijke veiligheid van Groningers te garanderen. Conform het advies van de enquêtecommissie zal de indiener géén fundamentele systeemwijziging in de versterkingsoperatie doorvoeren. Wél verbetert de indiener het bestaande systeem fundamenteel.</p> <p>De uitvoeringsaanpak van de NCG kenmerkt zich door nadrukkelijk naast bewoners te staan en gebiedsgericht te werk te gaan. De kabinetsmaatregelen uit <i>Nij Begun</i> vormen onderdeel van deze uitvoeringsaanpak: één plan dat zich primair richt op veiligheid, versterking en leefbaarheid. Daarnaast verbetert de NCG haar eigen werkprocessen en zorgt het ervoor dat dit jaar de voorwaarden gereed zijn om de productie vanaf 2024 verder op te schalen (zoals voldoende capaciteit en tijdelijke huisvesting, en het vereenvoudigen van processen om tot betrouwbare doorlooptijden te komen).</p>

25	202302540	Samenvatting zienswijze(n)	Indiener stelt dat er nog steeds wordt uitgegaan van 'gemodelleerde' risico's, terwijl duidelijk is dat de modellen en/of de gehanteerde parameters geen reële prognoses geven. Uit het ontwerpbesluit is op te maken dat dit jaar de resultaten worden verwacht van een onderzoek dat verricht wordt door de NAM in opdracht van de SodM. Nóg weer een onderzoek?! Waarom? En dan? 'Eventuele aanbevelingen zal de indiener ter harte nemen' – in de ogen van de indiener is dit een sprekend voorbeeld van (weer) achter de feiten aanlopen in plaats van nú doortastend te handelen en zo recht te doen aan het voorzorgprincipe.
			Het SodM heeft NAM opdracht gegeven om het onderzoek te doen. De uitkomsten zijn nog niet bekend. Het onderzoek heeft betrekking op de fase van drukvereffening, een proces dat ook de komende jaren als de gaswinning definitief gestopt is zal blijven optreden. SodM acht het noodzakelijk om dit onderzoek uit te voeren om beter inzicht te krijgen in de effecten van drukvereffening. De indiener volgt de toezichthouder hierin.
26	202302541	Samenvatting zienswijze(n)	Onderbouwing: De goede plannen van de staatsecretaris (eind 2023 duidelijkheid over versterking van woningen, die in 2028 klaar zou moeten zijn, dorpenaanpak, betere schade-afhandeling) nemen de onzekerheid helaas niet weg. Het moet allemaal nog slagen. Wat betekent de val van het kabinet in juli hiervoor? Wel zeker is dat aardbevingen nog jarenlang zullen voorkomen. Hoeveel en hoe zwaar? Tot nu toe zijn het er meer dan de modellen voorspellen. Ook de bodemdaling gaat door, minimaal tot 2053. De veiligheid in brede zin is onvoldoende geborgd.
			Het kabinet zet zich, ook in demissionaire status, onverminderd in voor Groningen. De Tweede Kamer heeft bovendien Groningen niet controversieel verklaard.
		Antwoord	Het aantal aardbevingen valt binnen de modelmatige voorspellingen maar zit wel aan de bovenkant van de bandbreedte. Om die reden doet NAM in opdracht van SodM onderzoek naar de voorspellende waarde van het model. De resultaten zijn nog niet bekend. In dit vaststellingsbesluit wordt veiligheid bekeken vanuit de invalshoek van seismiciteit maar wordt ook nadrukkelijk gekeken naar de sociale en maatschappelijke gevolgen. Veiligheid wordt dus in brede zin gewogen. Dat heeft geleid tot het besluit om te stoppen met de gaswinning.
27	20230906	Samenvatting zienswijze(n)	De indiener stelt dat in het ontwerp-vaststellingsbesluit de veiligheidsrisico's voor gebouwen in het aardbevingsgebied ten onrechte veelal onbesproken zijn gelaten.

			<p>Onderbouwing: Blijkens het advies van het Adviescollege Veiligheid Groningen is het zeer aannemelijk dat veel gebouwen buiten de scope van de versterkingsoperatie van de Nationaal Coördinator Groningen (hierna: de NCG) onveilig zijn, gelet op de mogelijke gevolgen van aardbevingen door gaswinning. De indiener stelt dat in het ontwerp-vaststellingsbesluit onvoldoende is besproken welke maatregelen zullen worden getroffen om die buiten de scope liggende gebouwen zo snel mogelijk te identificeren en op te nemen in de werkvoorraad van de NCG, waardoor de risicoafweging van het ontwerpvaststellingsbesluit onvolledig is en dient te worden aangevuld.</p>
		Antwoord	<p>In het vaststellingsbesluit wordt aangegeven hoe de versterking verloopt en welke invloed de gaswinning, en de afbouw daarvan, heeft op de versterkingsoperatie. Gebouwen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm vallen binnen de scope van de versterkingsoperatie. Onder andere het advies van ACVG over veiligheid buiten scope geeft aan welke veiligheidsrisico's bestaan bij een beperkte groep constructieve elementen van gebouwen die in een beperkte grondversnellingscontour nu buiten scope zijn. In de kamerbrief voor het aanbieden van het ACVG-rapport en de kwaliteitstoets typologische beoordelingen NCG zijn de maatregelen genoemd die zijn genomen naar aanleiding van het advies.</p> <p>De NCG is verzocht een analyse te maken van de gebouwen die voldoen aan de door ACVG beschreven kwetsbare constructieve elementen. Deze kenmerken worden aangevuld als beoordelingscriteria bij het Loket Opname op Verzoek (LOOV). Tevens is NCG verzocht om de identificatieprocessen te verbeteren en geïdentificeerde gebouwen individueel te beoordelen. Naar aanleiding van het advies zijn er al adressen die buiten scope waren nu opgenomen in de versterkingsopgave van NCG. Verder zijn er nadere afspraken gemaakt tussen IMG en NCG over meer samenwerking tussen beide organisaties met als doel en dat IMG in gevallen van schade, die van invloed zijn op de veiligheid van het gebouw, ook pro-actief meldt aan NCG. Daarnaast heb is IMG verzocht om ook niet-gegrond verklaarde AOS (acuut onveilige situaties) meldingen door te geven aan de NCG, opdat zodat geen gebouwen over het hoofd worden gezien. Zowel NCG als IMG zijn verzocht om de aanbevelingen verder uit te werken en te implementeren in hun werkprocessen.</p>

4. Leveringszekerheid, afbouw en capaciteitsbehoefte

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
28	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat het voor bewoners van essentieel belang is dat ze de garantie krijgen dat monitoren geen verkapte gaswinning is. De putten moeten daarom zodanig gesloten worden, dat monitoren geborgd is, terwijl gaswinning niet meer mogelijk is.</p> <p>Onderbouwing: In het ontwerpbesluit geeft Ministerie van Economische Zaken terecht aan dat ook wanneer er geen gas meer gewonnen wordt uit het Groningenveld, de zorg- en monitoringsplicht blijven bestaan. Voor bewoners is het van essentieel belang de garantie te krijgen dat monitoren geen verkapte gaswinning is. De putten moeten daarom zodanig gesloten worden dat monitoren geborgd is terwijl gaswinning niet meer mogelijk is. De indiener vindt dat in het vaststellingsbesluit duidelijk moet worden gemaakt dat monitoren los staat van gaswinning.</p>
		Antwoord	<p>Het vaststellingsbesluit 2023-2024 is gericht op de operationele strategie voor het gasjaar 2023-2024. Daarin worden geen kaders gesteld voor de monitoring na sluiting. Algemene eisen voor monitoring staan beschreven in de Mijnbouwwet en aanhangende regelingen. Met het voorstel van <i>wet, houdende wijziging van de Gaswet en Mijnbouwwet in verband met de beëindiging van de gaswinning uit het Groningenveld</i> (wetsvoorstel sluiting Groningenveld) wordt de specifieke monitoringsplicht voor het Groningenveld nader ingevuld. Evengoed kan bevestigd worden dat bij de monitoring van seismiciteit of reservoirdruk geen gas wordt gewonnen.</p>
29	202302540	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat het ontwerpbesluit geen zekerheid geeft over de sluiting van het Groningenveld en geeft aan dat de enige manier waarop de mensen in Groningen zekerheid kunnen krijgen, een ondubbelzinnige keuze voor scenario 1 is. Dat wil zeggen dat het Groningenveld per 1 oktober 2023 volledig gesloten wordt en geen gas meer uit het Groningenveld geproduceerd wordt.</p>

			<p>Onderbouwing: De staatssecretaris schrijft: 'het is belangrijk dat de inwoners zekerheid krijgen over de sluiting van het Groningenveld'. Dit ontwerpbesluit geeft die zekerheid in de ogen van de indiener niet. De enige manier waarop de mensen in Groningen zekerheid kunnen krijgen, is een ondubbelzinnige keuze voor scenario 1. Dat wil zeggen: het Groningenveld wordt per 1 oktober '23 volledig gesloten en er wordt geen gas meer uit het Groningenveld geproduceerd. Alleen dát besluit kan onzekerheid en ongerustheid wegnemen; alleen op díe manier kan een begin gemaakt worden met herstel van vertrouwen in de overheid. Dus géén mitsen en maren, geen achterdeurtjes, geen uitstel, geen slagen om de arm. Géén productielocaties die 'opregelbaar' zijn of kunnen worden gemaakt, die op de één of andere manier 'beschikbaar worden gehouden'. De NAM stelde nog vóór de test met het heropenen van een gasput dat dit onmogelijk is. Dit maakt de in dit ontwerpbesluit beschreven 'variant' ongeloofwaardig en helemaal niet vertrouwenwekkend. Het is bij herhaling betoogd, de argumenten zijn genoegzaam bekend: de overheid heeft jarenlang haar zorgplicht verzaakt, willens en wetens zijn inwoners van Groningen in onveiligheid gebracht. De bevingen hebben in het gaswinningsgebied tot maatschappelijke ontwrichting geleid. Voor veel mensen staat het leven al jaren op zijn kop. Straten, buurten, dorpen, gemeenschappen zijn ontwricht geraakt. Kinderen groeien op in stressvolle situaties. Alle mooie woorden en goede voornemens ten spijt ligt het tempo van versterking van huizen veel te laag. Er moet een wonder gebeuren wil de versterkingsoperatie in 2028 afgerond zijn. De veiligheid is dus nog steeds onvoldoende geborgd. Ook de schadeafwikkeling en het schadeherstel verlopen nog verre van soepel. De bevingen gaan door; het zijn er meer dan de modellen voorspelden. Ook de bodemdaling zal nog lang voortduren. De aankondiging (in 2018) dat de gaswinning uit het Groningenveld versneld beëindigd zou worden, gaf hoop. Nu is het zaak dóór te pakken, in plaats van nog weer voor één jaar(?) een onduidelijke tussenweg ('variant op scenario 1') te kiezen die opnieuw onzekerheid en onrust geeft. Want:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waarom één jaar (2023-2024) hiervoor kiezen? Als er vorstdagen aankomen, dan is toch aan de vraagkant wat te doen om gas voor de hoogstnoodzakelijke doeleinden beschikbaar te houden? 2. Het wetsvoorstel 'Wat na nul' zit nog in de pijplijn. Hoe gaat dat met een demissionair kabinet, na Tweede Kamerverkiezingen, met de kabinetsformatie? Verankering van sluiting in de wet is al lange tijd van veel kanten bepleit en had al veel eerder moeten en kunnen plaatsvinden.
--	--	--	--

			<p>3. We dringen met grote klem aan op aanpassing van dit ontwerpbesluit: geen 'tussenvariant', geen uitstel van volledige sluiting, maar een ondubbelzinnige beslissing om alle Groninger productielocaties per 1 oktober '23 onomkeerbaar te sluiten, zoals ook de provincie Groningen en de Groninger gemeenten, de Veiligheidsregio en de waterschappen adviseren. Dat is – na alles wat er aangericht is, na alles wat er door de parlementaire enquête aan het licht is gebracht, na al het leed dat Groningers is én wordt aangedaan – naar het inzicht van de indiener de enige verantwoorde keuze.</p>
		Antwoord	<p>1. De indiener stelt terecht dat als er vorstdagen aankomen er aan de vraagkant maatregelen getroffen kunnen worden om gas voor de hoogstnoodzakelijke doeleinden beschikbaar te houden. GTS heeft de raming van 31 januari 2023 aanvuld en geconcretiseerd in het aanvullende advies van 26 mei 2023. In dit advies schetst GTS vier alternatieve maatregelen om capaciteitstekorten op te vangen. Deze maatregelen kennen echter hun eigen beperkingen, hebben mogelijk onvoldoende effect om de piekvraag te verkleinen of hebben een grote impact op de maatschappij. Dit heeft de staatssecretaris meegewogen in het besluit om het Groningenveld nog één jaar beschikbaar te houden.</p> <p>2. Het kabinet dienst het wetsvoorstel op zeer korte termijn in. Het is vervolgens aan de Kamer om te bepalen hoe het de behandeling voor zich ziet.</p> <p>3. In beginsel wordt uitgegaan van een winningsniveau van 0 miljard Nm³. Alleen in het geval van extreme kou worden de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht voor het geval een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg onverhoopt uitvalt. In dat geval kan het Groningenveld worden ingezet om de noodzakelijke capaciteit te leveren. Als het Groningenveld om deze reden beschikbaar wordt gehouden, wordt het risico gelopen dat beschermde afnemers zoals huishoudens moeten worden afgeschakeld. In de komende jaren neemt de gasvraag verder af. In het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 definitief wordt beëindigd.</p>
30	202302548	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener vindt dat structurele tekorten aan gas niet opgelost kunnen worden door het incidenteel produceren van Groningengas, maar dat er aanvullend aanbod moet worden aangetrokken via marktwerking. De indiener adviseert verder om in het definitieve besluit een rol te definiëren voor de gasopslagen Bergermeer en de voor Nederland beschikbare cavernes als mogelijke middelen voor tekortsituaties. Tot slot wordt verzocht om in het definitieve vaststellingsbesluit</p>

			<p>voor alle betrokken partijen heldere, operationele voorwaarden te stellen voor het opstartmechanisme.</p> <p>Onderbouwing: Het ontwerpbesluit benoemt de eventualiteit van het optreden van fysieke tekorten aan gas (en in het bijzonder hoogcalorisch gas). Structurele tekorten aan gas (wederom in het bijzonder van hoogcalorisch gas) kunnen onzes inziens niet opgelost worden met het incidenteel, namelijk alleen bij extreem koud weer, produceren van Groningengas. Zoals in de voorbije periode is gebleken, kunnen structurele tekorten opgelost worden door het aantrekken van aanvullend (hoogcalorisch) aanbod via normale marktwerking.</p> <p>Bij incidentele tekorten aan gas, door bijvoorbeeld uitval van een productiemiddel of een gasopslag, kunnen alle (overige) beschikbare gasopslagen bijdragen om de tekorten op te vangen. Het valt het de indiener op dat in deze context gasopslag Bergermeer en de voor Nederland beschikbare cavernes in het ontwerpbesluit buiten beschouwing worden gelaten als potentiële middelen om tekortsituaties op te lossen. De indiener is van mening dat deze middelen ook een rol moeten krijgen en vooral Bergermeer omdat dit een berging voor hoogcalorisch gas is.</p> <p>De indiener verzoekt om in het definitieve vaststellingsbesluit Groningenveld gasjaar 2023-2024 voor alle betrokken partijen heldere, operationele voorwaarden uit te schrijven voor het mechanisme voor het opstarten, verhogen en staken van gaswinning uit het Groningenveld. Zonder duidelijkheid hierover zal het besluit in de praktijk niet goed kunnen werken. Verder verzoekt de indiener in het definitieve besluit een rol te definiëren voor de gasopslagen Bergermeer en de voor Nederland beschikbare cavernes.</p>
		Antwoord	<p>De staatssecretaris deelt het inzicht dat structurele tekorten niet met het Groningenveld moeten worden opgelost. Het Groningenveld is alleen beschikbaar voor noodsituaties. GTS geeft aan dat alleen bij gelijktijdige kou en uitval van een ander middelen inzet van het Groningenveld nodig is om eventuele tekorten op te vangen.</p> <p>Het voorstel van de indiener om gasopslag Bergermeer en de voor Nederlands beschikbaar cavernes te betrekken in het ontwerpbesluit wordt gedaan. In de raming betreft GTS de in- en uitvoer op alle connectiepunten in Nederland. Hierdoor wordt ook de inzet van gasopslag Bergermeer en cavernes meegenomen. Het is in het vaststellingsbesluit echter niet mogelijk om regels te stellen ten aanzien van de inzet van deze middelen. Indien wenselijk zouden daarover aparte afspraken met de operators moeten worden gemaakt. De werkwijze voor wat betreft het naar waakvlamniveau brengen en sluiten van de productielocaties is opgenomen in paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit.</p>

31	202302548	Samenvatting Zienswijze(n)	De indiener stelt dat het ontwerpbesluit aannames doet over de vulstanden van de gasopslagen Norg en Grijskerk op 1 oktober 2023 ter onderbouwing van het besluit. De indiener wil benadrukken dat het vullen en produceren van de gasopslagen Norg, Grijskerk en de PGI Alkmaar bepaald wordt door economische overwegingen. Dit betekent dat het mogelijk is dat de aangenomen vulgraden in dit ontwerpbesluit afwijken van de daadwerkelijke vulstanden op 1 oktober 2023.
		Antwoord	Het klopt dat GTS aannames doet over de vulstand van de verschillende gasopslagen. Deze aannames zijn in lijn met de Europese verordening inzake gasopslag en het streven van het kabinet. Op dit moment is het de verwachting dat de daadwerkelijke vulstanden op 1 oktober 2023 overeenkomen met de vulstanden zoals aangenomen in de raming.
32	202302541	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener stelt dat bij ieder besluit dat nu nog genomen wordt, de belangen van de inwoners van het winningsgebied de hoogste prioriteit moet hebben. Hierbij is het bieden van zekerheid van groot belang. Het verzoek is dan ook om dit ontwerpbesluit aan te passen en te kiezen voor scenario 1 zonder tussenvariant: alle productlocaties van het Groningenveld per 1 oktober 2023 onomkeerbaar te sluiten.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Als inwoners van de provincie Groningen voelen zij zich betrokken bij verleden, heden en toekomst van deze provincie. De indieners zijn diep geraakt door de maatschappelijke ontwrichting die het gevolg was van de opeenvolgende overheidsbesluiten over de gaswinning. De indieners hebben ook zelf te maken gehad met herhaalde schade, vergoeding en herstel. De indieners stellen het volgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. In de variant op scenario 1 worden de productielocaties beschikbaar gehouden, op basis van de weersverwachting worden ze 'op waakvlamniveau gezet', zodat de productie 'binnen enkele uren' 'opgeregeld' kan worden. Deze variant is onaanvaardbaar. Het komt in de richting van de scenario's 2a en 2b, waarvan is uitgezocht dat die leiden tot een hogere kans op (zwaardere) aardbevingen in 2023-2024 en meer gebouwen met schade. (Voor deze variant is dat niet onderzocht). De inwoners blijven met deze variant in onzekerheid, er is immers geen garantie dat de winning nul wordt. Wie garandeert dan dat het heropenen van gesloten putten ook niet voor 2024-2025 een optie is? En voor 2025-2026? En voor de jaren daarna? De NAM stelde al vóór de test met het heropenen van een gasput dat dit onmogelijk is.

			<p>Dit maakt deze variant van scenario 1 bovendien onbetrouwbaar. Wat gaat er gebeuren als de test niet slaagt, al dan niet door de tegenzin van de NAM?</p> <p>2. Leveringszekerheid: Waarom zijn er geen alternatieven uitgewerkt om de vraag tijdelijk te verminderen zodat bij vorstdagen gas voor de hoogstnoodzakelijke doeleinden beschikbaar blijft, in plaats van de productie dan tijdelijk te verhogen?</p>
		Antwoord	<p>1. Zoals beschreven in paragraaf 4.5 van het vaststellingsbesluit worden alleen in het geval van extreme kou de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht voor het geval een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg onverhoopt uitvalt. In dat geval kan het Groningenveld worden ingezet om de noodzakelijke capaciteit te leveren. Als het Groningenveld niet om deze reden beschikbaar wordt gehouden, wordt het risico gelopen dat beschermde afnemers zoals huishoudens moeten worden afgeschakeld in het geval van extreme kou in combinatie met de uitval van een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg. In de komende jaren neemt de gasvraag verder af. In het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 definitief wordt beëindigd.</p> <p>2. In het aanvullende advies van 26 mei 2023 schetst GTS vier alternatieve maatregelen om capaciteitstekorten op te vangen. Deze maatregelen kennen echter hun eigen beperkingen, hebben mogelijk onvoldoende effect om de piekvraag te verkleinen of hebben een grote impact op de maatschappij. Dit heeft de staatssecretaris meegewogen in het besluit om het Groningenveld nog één jaar beschikbaar te houden.</p>
33	202302542	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener geeft aan dat het winningsniveau dat de minister hanteert van 0 Nm³ niet klopt, aangezien zes productielocaties op waakvlam worden gezet. De nieuwe stikstofinstallatie Zuidbroek II zou meegenomen moeten worden in dit besluit omdat het ruimdekkend is in het kader van veiligheid, algemeen belang en leveringszekerheid. Verder stelt de indiener dat er sprake is van belangenverstrengeling van de staat en is er bezwaar dat vaststellingsbesluiten op de dag van de zitting bij de Raad van State nog aangepast kunnen worden. Zo wordt de toegang van de burger tot het recht tenietgedaan.</p> <p>Onderbouwing: Hoogte en wijze van de gaswinning. Voor het gasjaar 2023-2024 legt de minister een winningsniveau van 0 Nm³ vast. Tegelijkertijd wordt benoemd het op waakvlam zetten van 6 productielocaties. Hoeveel m³ wordt er dan nog aan het veld onttrokken. Dit wordt niet gecommuniceerd en daarmee niet inzichtelijk. De nieuwe</p>

			<p>stikstofinstallatie Zuidbroek II zou 1 oktober operationeel zijn. 7 miljard m³ kan deze produceren. Zelfs bij tegenvallende volumes ruim dekkend in het kader van veiligheid, algemeen belang en leveringszekerheid. Er wordt van deze stikstofinstallatie Zuidbroek II geen m³ getal meegenomen dit besluit. Ook niet als indicatie, bij het goed of matig functioneren van deze fabriek. Bij het functioneren op halve kracht bedient het nog steeds de noodzakelijke m³ met koudewinters etc. Dit besluit is enkel voor een jaar en wordt de term het definitief sluiten gewoon een jaar overgeheveld voor een nieuw ontwerp besluit. Voor het gasjaar 2023-2024 legt de minister een winningsniveau van 0 Nm³ vast is dus onjuist.</p> <p>De definitieve sluiting van de productielocaties na het Gasjaar 2023-2024 vormt geen onderdeel van dit besluit. De definitieve sluiting van het Groningenveld wordt geregeld met het wetsvoorstel dat ziet op definitieve sluiting. Het is enkel een wetsvoorstel en het kabinet is demissionair, zodat het bij een voorstel blijft.</p> <p>Aardbevingen en bodembeweging als gevolg van gaswinning Groningenveld gaat nu langer door met alle schadelijke gevolgen van dien. Dit zonder uitzicht op stoppen met de gaswinning, want dit is enkele een besluit voor één jaar. Het ergste is, dat het niet noodzakelijk is wegens de stikstofinstallatie Zuidbroek II.</p>
		Antwoord	<p>De gaswinning stopt per 1 oktober 2023. Dat betekent dat er vanaf die datum ook geen productielocaties meer op waakvlamniveau produceren. Daarbij behoudt de staatssecretaris het komende gasjaar de mogelijkheid om met de elf nog bestaande productielocaties toch in beperkte mate gas te winnen in bepaalde zeer uitzonderlijke situaties. Het gaat dan om het tijdelijk naar waakvlamniveau brengen van de productielocaties als zeer strenge kou aanstaande is, zodat snel gereageerd kan worden als in die omstandigheden belangrijke productiemiddelen uitvallen. De werkwijze voor wat betreft het naar waakvlamniveau brengen en sluiten van de productielocaties is opgenomen in paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit. In deze paragraaf is eveneens opgenomen met welke hoeveelheid gas het naar waakvlamniveau brengen van de productielocaties gepaard gaat. Tegen het de besluiten in het kader van de gaswinning in Groningen staat bezwaar en beroep open. Hiermee heeft de burger toegang tot recht. Bij de ingebruikname van de stikstofinstallatie Zuidbroek II wordt de conversiecapaciteit sterk vergroot, waardoor de beschikbare hoeveelheid stikstof geen beperkende factor meer is bij de omzetting van hoogcalorisch gas naar laagcalorisch gas. Wel is de hoeveelheid hoogcalorisch gas beperkt, waardoor niet de volledige capaciteit van de stikstofinstallatie</p>

			<p>Zuidbroek II kan worden benut. In de raming rapporteert GTS indirect over de beschikbare capaciteit van de stikstofinstallatie Zuidbroek II door te kijken naar de beschikbare hoeveelheid hoogcalorisch gas die in de installatie kan worden ingevoerd.</p> <p>Gelijktijdig met het vaststellingsbesluit zal een wetsvoorstel bij de Tweede Kamer worden ingediend waarmee wettelijk wordt vastgelegd dat het Groningenveld per 1 oktober 2024 definitief zal sluiten.</p>
35	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat alternatieve maatregelen niet, of in ieder geval onvoldoende zijn onderzocht doordat alternatieve maatregelen niet zijn meegenomen bij de afweging rondom leveringszekerheid. Dit maakt dat in het Ontwerpvaststellingsbesluit een afweging ontbreekt waarom het gebruik van het Groningenveld als back-up de voorkeur zou hebben boven de andere genoemde alternatieve maatregelen. Nu dit ontbreekt, is het Ontwerpvaststellingsbesluit onvoldoende gemotiveerd en op onzorgvuldige wijze tot stand gekomen. Het besluit is daarmee volgens de indiener in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel.</p> <p>Onderbouwing:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Het Groningenveld kan wel degelijk dicht op 1 oktober 2023. De noodzaak van het Groningenveld als back-up in het kader van leveringszekerheid is onvoldoende onderbouwd: er zijn voldoende alternatieven die de staatssecretaris niet heeft onderzocht. Een aantal dingen valt op in de aanvullende studie van 26 mei 2023 'Leveringszekerheid in Nederland zonder Russisch gas'. Ten eerste verwijst GTS voor het bepalen van de capaciteit voor leveringszekerheid naar artikel 5 van Verordening 2017/11938 (Verordening tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid). GTS stelt dat haar advies over de benodigde capaciteit in overeenstemming is met de N-I formule genoemd in artikel 5, en uitgewerkt in Bijlage-II van deze verordening. GTS past evenwel een veel conservatievere benadering toe dan wat de Verordening 2017/11938 voorschrijft voor de toepassing van de N-I formule. Zoals ook SodM en DNV in hun adviezen hebben aangeven, past GTS in haar advies de EU - infrastructuurnorm ('N-I') voor de benodigde capaciteit niet op de juiste wijze toe. GTS beroept zich voor leveringszekerheid op de EU-verordening 2017/11938, maar houdt zich vervolgens niet aan de in artikel 5 "Infrastructuurnorm" opgenomen voorschriften, noch aan de in bijlage II voorgeschreven berekeningsmethode. GTS berekent namelijk de benodigde

			<p>capaciteit voor een regionaal (lidstaat-overstijgend) gebied zonder te voldoen aan de vereisen van artikel 5, lid 3 en punt 5 van bijlage II. Verder gaat GTS bU de berekeningen uit van alle gebruikers, terwijl Artikel 6 "Gasleveringsnorm", lid I voorschrijft "maatregelen te nemen om de gaslevering aan de beschermde afnemers van de lidstaat te waarborgen". Dit betreft enkel L-gas gebruikers in Nederland. Daarnaast merkt DNV terecht op dat het door GTS opgebrachte H-gastekort niet bestaat bij het hanteren van de juiste prijs. Er is voldoende H-gas beschikbaar op de markt en een eventueel fysiek H-gastekort is niet aan de orde. Ook uit de Prisma-analyses van GasTerra B.V. blijkt duidelijk dat er geen noodzaak is voor capaciteit uit het Groningenveld in gasjaar 2023-2024 als back-up. Kort gezegd komt het erop neer dat GTS in haar advies niet een N-I maar een veel strengere norm toepast. Deze aanpak staat op gespannen voet met de Gaswet die vereist dat optimaal gebruik wordt gemaakt van elke ruimte om minder gas uit het Groningenveld te halen. Het leidt daarnaast tot verder uitstel van de sluiting van het Groningenveld. Verder meent de indiener dat het Ontwerpvaststellingsbesluit niet noodzakelijk is om het doel te bereiken. Zoals toegelicht in paragraaf 6.I van deze zienswijze zijn er ook andere maatregelen die genomen kunnen worden die leiden tot verlaging in de vraag naar gas of een verhoogd aanbod van gas (uit andere landen) en daarmee de leveringszekerheid kunnen borgen. Ministerie van Economische Zaken heeft deze alternatieve maatregelen niet onderzocht of meegewogen in de besluitvorming van het Ontwerpvaststellingsbesluit.</p> <p>2. Ten tweede concludeert GTS niet dat er een acute noodzaak is om het Groningenveld in te zetten, noch in het kader van de volume-analyse, noch in het kader van de capaciteitsanalyse. GTS stelt in het kader van de volume-analyse dat de gasopslagen na een gemiddelde winter (in gasjaar 2023/ 2024) tot 75% kunnen worden gevuld zonder het Groningenveld en zonder additionele maatregelen. Dit kan oplopen tot 90% met inzet van het Groningenveld en zonder additionele maatregelen. Na een koude winter (in gasjaar 2023/ 2024) zijn de gasopslagen volgens GTS nagenoeg leeg in april 2024 en is het niet mogelijk deze te vullen tot 90% om de leveringszekerheid te borgen, zonder additionele maatregelen. GTS laat derhalve veel ruimte voor aanvullende maatregelen om de leveringszekerheid te borgen. De indiener kan zich niet aan de indruk onttrekken dat de door GTS in het kader van het beschikbare volume voorgestelde additionele maatregelen niet betrokken zijn bij de afweging of het Groningenveld voor de leveringszekerheid</p>
--	--	--	--

			<p>noodzakelijk is. Het feit dat alternatieve maatregelen niet zijn meegenomen bij de afweging rondom leveringszekerheid duidt erop dat de alternatieve maatregelen niet, of in ieder geval onvoldoende, door Ministerie van Economische Zaken zijn onderzocht. Dit maakt dat in het Ontwerpvaststellingsbesluit een afweging ontbreekt waarom het gebruik van het Groningenveld als back-up de voorkeur zou hebben boven de andere genoemde alternatieve maatregelen. Dit klemmt te meer nu het Ministerie van Economische Zaken in het Ontwerpvaststellingsbesluit steeds benadrukt dat gaswinning uit het Groningenveld moet worden beëindigd, maar het Ministerie van Economische Zaken uiteindelijk toch besluit om het Groningenveld als back-up aan te houden. Juist gelet op het belang dat het Ministerie van Economische Zaken hecht aan de sluiting van het Groningenveld, mag worden verwacht dat alle alternatieve maatregelen uitgebreid zijn onderzocht, beschouwd en betrokken bij de besluitvorming. Nu dit niet is gedaan, is het Ontwerpvaststellingsbesluit onvoldoende gemotiveerd en op onzorgvuldige wijze tot stand gekomen. Het besluit is daarmee in strijd met het zorgvuldigheidsbeginsel en het motiveringsbeginsel.</p>
		Antwoord	<p>1. De Verordening (EU) 2017/1938 betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid biedt ook de mogelijkheid om een grensoverschrijdend berekend gebied vast te stellen. Artikel 5, lid 3 van de verordening stelt wat dit betreft: "Indien passend volgens de in artikel 7 bedoelde risico-evaluaties kunnen de bevoegde instanties van naburige lidstaten instemmen gezamenlijk te voldoen aan de in lid 1 van dit artikel bedoelde verplichting.". Daarbij is de in lid 1 genoemde verplichting het voldoen aan de N-1 norm. Dat GTS er voor heeft gekozen om de N-1 norm te berekenen voor het gehele laagcalorisch gas gebied en niet alleen voor Nederland heeft te maken met het feit dat dit gebied voor de gaslevering sterk afhankelijk is van de Nederlandse infrastructuur. Indiener gaat voorbij aan het feit dat de opmerking van adviesbureau DNV over een eventueel tekort aan hoogcalorisch gas gaat over volume. Wat betreft capaciteit ziet DNV ook een kans op tekorten zonder de beschikbaarheid van het Groningenveld als back-up. DNV concludeert in de uitgevoerde validatie dat de analyse van DNV niet tot een significant andere uitkomst van de raming zou leiden. Er zijn veel onzekerheden in de inschatting van de capaciteitsvraag bij zeer koude omstandigheden. Deze omstandigheden zijn al lange tijd niet voorgekomen en het is daarom niet precies bekend hoe hoog de capaciteitsvraag zal zijn als het bijvoorbeeld -15,5 °C is. In de Prisma-analyse schat GasTerra de piekvraag inderdaad lager in dan GTS. Het is op</p>

			<p>voorhand echter niet te zeggen welke inschatting de werkelijkheid het beste benadert.</p> <p>2. De indiener stelt dat alternatieve maatregelen om de leveringszekerheid te borgen zonder de inzet van het Groningenveld onvoldoende zijn onderzocht. Deze stellingname wordt niet herkend. In het aanvullende advies van 26 mei 2023 schetst GTS vier alternatieve maatregelen om capaciteitstekorten op te vangen. Deze maatregelen kennen echter hun eigen beperkingen, hebben mogelijk onvoldoende effect om de piekvraag te verkleinen of hebben een grote impact op de maatschappij. Dit heeft de staatssecretaris meegewogen in het besluit om het Groningenveld nog één jaar beschikbaar te houden. De staatssecretaris heeft de maatregelen die sinds 2018 worden genomen om te komen tot een zo snel mogelijke sluiting beschreven in paragraaf 5.4 van het vaststellingsbesluit. Zoals blijkt uit achtereenvolgende vaststellingsbesluiten wordt continue verkent welke aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn om het Groningenveld definitief te sluiten.</p>
36	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener vindt dat gezien de mogelijke maatschappelijke ontwrichting als gevolg van een tekort aan beschikbaarheid van hoogcalorisch gas, er extra alternatieven onderzocht moeten worden om mogelijke tekorten op te kunnen vangen zodat er geen afhankelijkheid meer is van het Groningenveld.</p> <p>Onderbouwing: In het ontwerpbesluit schrijft het Ministerie van Economische Zaken dat uit het rapport van de Parlementaire Enquête blijkt dat de veiligheid van de Groningers lange tijd ondergeschikt is geweest aan de leveringszekerheid. In het besluit om het Groningenveld per 1 oktober 2023 in principe te sluiten heeft het Ministerie van Economische Zaken het risico op maatschappelijke ontwrichting door afsluiting van eindafnemers van laagcalorisch gas afgewogen. Het Ministerie van Economische Zaken geeft aan het risico op een capaciteitstekort te beperken, door o.a. de inwerkingtreding van de stikstofinstallatie in Zuidbroek en het afbouwen van de vraag naar laagcalorisch gas. Gezien de mogelijke maatschappelijke ontwrichting als gevolg van een tekort aan de beschikbaarheid van hoogcalorisch gas – wat geconverteerd wordt naar laagcalorisch gas – vindt deze indiener dat het Ministerie van Economische Zaken extra alternatieven moet onderzoeken om mogelijke tekorten op te kunnen vangen en zodat indieners niet meer afhankelijk hoeven te zijn van het Groningenveld. De indiener vindt dat voor de definitieve sluiting van het Groningenveld alternatieven geïnventariseerd moeten worden om risico's van onderbrekingen van de beschikbaarheid van hoogcalorisch gas op te kunnen vangen, zodat er niet terug gevallen hoeft te worden op het Groningenveld.</p>

		Antwoord	In het aanvullende advies van 26 mei 2023 schetst GTS vier alternatieve maatregelen om capaciteitstekorten op te vangen. Deze maatregelen kennen echter hun eigen beperkingen, hebben mogelijk onvoldoende effect om de piekvraag te verkleinen of hebben een grote impact op de maatschappij. Dit heeft de staatssecretaris meegewogen in het besluit om het Groningenveld nog één jaar beschikbaar te houden. De maatregelen die sinds 2018 worden genomen om te komen tot een zo snel mogelijke sluiting zijn beschreven in paragraaf 5.4 van het vaststellingsbesluit. Zoals blijkt uit achtereenvolgende vaststellingsbesluit wordt continue verkent welke aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn om het Groningenveld definitief te sluiten.
37	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	Indiener vindt dat omwonenden van de gasopslagen Norg en Grijskerk perspectief gegeven moet worden over het sluiten van de gasopslagen.
		Antwoord	Dit is ook de insteek van het ministerie van EZK. Onder andere hierover gaan wij in gesprek met belanghebbenden rondom beide gasopslagen aan de omgevingstafels Norg en Grijskerk. Ook is er recent een Kamerbrief verschenen waarin er meer naar de lange termijn van de gasopslagen gekeken wordt: https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2023/06/23/kamerbrief-visie-gasopslag
38	202302556	Samenvatting zienswijze(n)	De staatssecretaris had zich niet op het aanvullend advies van GTS mogen baseren Het heeft de indiener zeer verbaasd dat de staatssecretaris zoveel gewicht toekend aan een advies waarin GTS (zonder enige onderbouwing) uitspraken doet over de inzet van NAM-productiemiddelen. Volgens de indiener heeft GTS geen kennis van of ervaring met het veilig en verantwoord opereren van het Groningen gasveld en de (wettelijke) veiligheidsaspecten gerelateerd aan de extractie van koolwaterstoffen. Ook heeft GTS geen

			inzicht in de benodigde organisatie en ondersteuning hiervoor. Om daarop een besluit te baseren, zonder eerste NAM te raadplegen is risicovol en onverstandig.
		Antwoord	In het aanvullende advies (d.d. 26 mei 2023) geeft GTS aan dat het voor de leveringszekerheid niet nodig is om alle productielocaties met dezelfde snelheid en betrouwbaarheid beschikbaar te houden. Een aantal productielocaties zou echter binnen enkele uren beschikbaar moeten kunnen zijn om in koude omstandigheden acute problemen uitval van andere middelen op te lossen. Dit was voor de staatssecretaris aanleiding om een alternatief voor de waakvlam te onderzoeken. Er is contact gezocht met NAM om uit te zoeken of en hoe deze voorwaarde van GTS voor de leveringszekerheid geoperationaliseerd zou kunnen worden. Ook heeft NAM op verzoek van de staatssecretaris in de zomer een test uitgevoerd.
39	202302556	Samenvatting zienswijze(n)	De indiener stelt dat testen in de zomer niet zinvol is. Het in de zomer vanuit volledige stilstand op minimum flow zetten van één locatie die sinds 1 april 2023 gesloten is, levert geen relevante gegevens voor het vaststellingsbesluit. De omstandigheden bij vorst zijn niet na te botsten en het Groningenveld draait thans nog op minimumflow. In gesprekken met ambtenaren van EZK heeft de indiener dit ook aangegeven. De uitkomst van deze test zal dan ook geen kennis opleveren de over de betrouwbaarheid en veiligheid van de inzet van het Groningenveld als back up zoals beschreven in het ontwerpbesluit.
		Antwoord	Bij het nemen van het wijzigingsbesluit heeft de staatssecretaris aangegeven dat de test niet volledig de situatie nabootst zoals die in de winter kan voorkomen. Tijdens de test is er namelijk geen sprake van vorst en wordt slechts één in plaats van meerdere productielocaties opgestart. Deze beperkingen van de test heeft de staatssecretaris meegenomen bij het opstellen van het definitieve vaststellingsbesluit. NAM heeft een rapportage van de test opgeleverd (d.d. 17 augustus 2023). Deze rapportage heeft voor de staatssecretaris nuttige inzichten opgeleverd en heeft bijgedragen aan het opstellen van het kader van het opstarten vanuit de nul-stand naar het waakvlamniveau. Daarbij wordt voor de winter aangenomen dat het maximaal drie dagen duurt om tot het waakvlamniveau te komen.
40	202309096	Samenvatting zienswijze(n)	De indiener stelt dat de voorgenomen plannen om de bufferfunctie van het Groningenveld aan te houden niet in het Bescherm- en Herstelplan Gas worden genoemd. Hiermee wordt aangegeven dat het klemmende advies van SodM om over te gaan tot onmiddellijke sluiting terzijde wordt gesteld.

			<ol style="list-style-type: none"> 1. Subsidiariteit: De indiener merkt op dat er geen onderzoek is uitgevoerd naar alternatieve manieren om de vereiste capaciteit te behouden bij koude temperaturen en het uitvallen van het UGS Norg. Gezien de ernstige gevolgen van de gaswinning voor gedupeerden in het aardbevingsgebied, die naar verwachting nog lang aanhouden na de definitieve sluiting van het Groningenveld, wordt verwacht dat deze alternatieve opties grondig worden onderzocht en worden meegenomen in het (definitieve) vaststellingsbesluit. 2. Vroegere risicoschattingen te laag: Het gevaar voor seismische bewegingen als gevolg van gaswinning uit het Groningenveld blijkt volgens nieuwe rekenmodellen van TNO hoger te zijn dan vorig jaar, zelfs toen er al 11 putten op de waakvlamstand stonden. Het Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut heeft aangetoond dat eerdere modellen systematisch een te laag risico op seismische bewegingen hebben ingeschat. Gezien het grotere gevaar dat nu wordt vastgesteld, wordt verwacht dat de sluiting van het Groningenveld versneld wordt. 3. Leveringszekerheid te zwaarwegend geacht: Het ontwerp-vaststellingsbesluit toont geen rekening te houden met de nieuwe inzichten en blijft vasthouden aan het standpunt dat leveringszekerheid prioriteit heeft boven de veiligheid van gedupeerden. De Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen heeft echter geconcludeerd dat leveringszekerheid ten onrechte als argument werd gebruikt om de productie op het Groningenveld voort te zetten. De indiener vindt deze conclusie en de oproep om de belangen van gedupeerden voorop te stellen niet terug in het ontwerp-vaststellingsbesluit. Bovendien houdt Gasunie Transport Services B.V. geen rekening met het onderscheid tussen beschermde en niet-beschermde gasafnemers, terwijl laatstgenoemde niet relevant zijn volgens de Europese Verordening betreffende maatregelen tot veiligstelling van de gasleveringszekerheid. De indiener suggereert dat mogelijk reeds aan de leveringszekerheid voor beschermde afnemers kan worden voldaan na de definitieve sluiting van het Groningenveld.
		Antwoord	<p>Het Bescherm- en Herstelplan Gas voorziet in de basis niet in de back-up functie die het Groningenveld het komende gasjaar heeft als de productielocaties naar waakvlamniveau moeten worden gebracht omdat er sprake is van temperaturen van $-6,5^{\circ}\text{C}$ of lager. Verder geldt het volgende:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De indiener stelt dat alternatieve maatregelen om de leveringszekerheid te borgen zonder de inzet van het Groningenveld onvoldoende zijn onderzocht. Deze stellingname wordt niet herkend. In het aanvullende advies van 26 mei 2023 schetst GTS vier alternatieve maatregelen om capaciteitstekorten op te vangen.

			<p>Deze maatregelen kennen echter hun eigen beperkingen, hebben mogelijk onvoldoende effect om de piekvraag te verkleinen of hebben een grote impact op de maatschappij. Dit heeft de staatssecretaris meegewogen in het besluit om het Groningenveld nog één jaar beschikbaar te houden. De staatssecretaris heeft de maatregelen die sinds 2018 worden genomen om te komen tot een zo snel mogelijke sluiting beschreven in paragraaf 5.4 van het vaststellingsbesluit. Zoals blijkt uit achtereenvolgende vaststellingsbesluit wordt continue verkent welke aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn om het Groningenveld definitief te sluiten.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Elk jaar worden de rekenmodellen geactualiseerd op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten. Naar aanleiding van de toepassing van die inzichten, is het berekende risico dit jaar hoger dan vorig jaar. De gebouwen die niet aan de veiligheidsnorm van 10^{-5} per jaar voldoen, zullen worden toegevoegd aan de versterkingsoperatie. 3. Zoals beschreven in het vaststellingsbesluit, weegt de staatssecretaris de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zwaar. Dat heeft hem er mede toe gebracht om een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm^3 vast te stellen. In het gasjaar 2023-2024 is het Groningenveld alleen nodig als capaciteitsmiddel in het geval van kou in combinatie met gelijktijdige uitval ter grootte van maximaal de grootste bron voor laagcalorisch gas. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is de gasmarkt onzekerder geworden. Er bestaat een grotere kans op tekorten van hoogcalorisch gas, wat in een extreem geval en zonder maatregelen zou kunnen leiden tot het afsluiten van eindafnemers van gas. De risico's van het noodgedwongen afschakelen van een of meerdere deelnetten om de rest van het netwerk operationeel te houden worden door de in het vaststellingsbesluit beschreven wijze van inzet van het Groningenveld gemitigeerd.
41	202309096	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener stelt dat de sluiting van putten afhankelijk is van een aantal voorwaarden:</p> <p>Onderbouwing:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de Nederlandse Aardoliemaatschappij en GTS dienen aan te geven of putten die in nulstand staan voldoende snel naar waakvlamniveau kunnen worden gebracht, welk onderzoek deze zomer zou plaatsvinden, en: 2. de stikstofinstallatie Zuidbroek II kan per 1 oktober a.s. in gebruik worden genomen. <p>Voor zover niet aan beide elementen kan worden voldaan zullen de resterende vijf putten op waakvlamniveau worden gehouden. De indiener acht de voornoemde voorwaarden té</p>

			<p>onzeker. In het bijzonder heeft de indiener in het kader van onderdeel 2 geen begrip voor het kennelijke vertrouwen in de toezegging van de Gasunie dat Zuidbroek II tijdig in gebruik zal kunnen worden genomen. De twijfels vinden oorsprong in de vele vertragingen, eerdere (niet nagekomen) toezeggingen, onderlinge onenigheid tussen de betrokken hoofd- en onderaannemer, het bericht dat beide aannemers hun strijd voort zullen zetten bij de Rechtbank en het recente bericht dat de ingebruikname van Zuidbroek II reeds vertraging heeft opgelopen en dat de opstart gefaseerd zal geschieden. Het is dan ook niet voldoende duidelijk of aannemelijk of het kan worden verwacht dat aan de voornoemde voorwaarden zal worden voldaan. Gelet op de mogelijkheid dat de vijf putten op waakvlamniveau open zullen blijven – met alle gevolgen van dien – kan de indiener niet anders concluderen dan dat de gevolgen van het ontwerp-vaststellingsbesluit in strijd met de zorgvuldigheidsplicht onvoldoende in kaart gebracht en afgewogen zijn.</p>
		Antwoord	<p>Bij het nemen van het wijzigingsbesluit heeft de staatssecretaris aangegeven dat de test niet volledig de situatie nabootst zoals die in de winter kan voorkomen. Tijdens de test is er namelijk geen sprake van vorst en wordt slechts één in plaats van meerdere productielocaties opgestart. Deze beperkingen van de test heeft de staatssecretaris meegenomen bij het opstellen van het definitieve vaststellingsbesluit. NAM heeft een rapportage van de test opgeleverd (d.d. 17 augustus 2023). Deze rapportage heeft voor de staatssecretaris nuttige inzichten opgeleverd en heeft bijgedragen aan het opstellen van het kader van het opstarten vanuit de nul-stand naar het waakvlamniveau. Daarbij wordt voor de winter aangenomen dat het maximaal drie dagen duurt om tot het waakvlamniveau te komen.</p> <p>Ten aanzien van de oplevering van de stikstofinstallatie Zuidbroek II, geldt dat de Kamer op 30 augustus jl. is geïnformeerd over het feit dat GTS verwacht dat de drie torens stapsgewijs worden opgeleverd op respectievelijk 2 oktober, 20 oktober en 7 november 2023. Deze opleverdata hebben geen gevolgen voor onderhavig besluit.</p> <p>Het bovenstaande heeft er mede toe geleid dat de staatssecretaris heeft besloten om voor het gasjaar 2023-2024 een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm³ vast te leggen. De staatssecretaris behoudt het komende gasjaar daarmee de mogelijkheid om met de elf nog bestaande productielocaties toch in beperkte mate gas te winnen in bepaalde zeer uitzonderlijke situaties. Het gaat dan om het tijdelijk naar waakvlamniveau brengen van de productielocaties als zeer strenge kou aanstaande is, zodat snel gereageerd kan worden als in die omstandigheden belangrijke productiemiddelen uitvallen.</p>

5. Tempo versterken van gebouwen

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
42	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener vindt dat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De NCG de opdracht gegeven moet worden om een planning voor het vervolg van de versterking op te stellen die gebaseerd is op realisme zonder onhaalbare deadlines; 2. Tegelijkertijd de NCG alle mogelijkheden geboden moet worden om de capaciteit voor beoordelen en versterken zoveel mogelijk te vergroten; 3. De voorgestelde maatregelen in Nij Begun goed en ruimhartig uitgewerkt en ingevoerd moeten worden, en dat deze niet ingeperkt moeten worden vanwege het rigide vasthouden aan de deadline van 2028.
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. NCG is verantwoordelijk voor het opstellen van de planning voor het vervolg van de versterking, waarbij opgemerkt dient te worden dat het Rijk, de NCG als uitvoeringsorganisatie en de mee-overheden in de regio de gezamenlijke ambitie hebben uitgesproken om in 2028 de gehele versterkingsoperatie af te ronden. Het verloop van de versterkingsoperatie wordt in beeld gebracht in het meerjarenversterkingsplan (MJVP), dat door NCG wordt opgesteld. Eventuele benodigde beheersmaatregelen om 2028 te halen kunnen dan tijdig worden genomen. Dat geldt ook voor de maatregelen uit het pakket van de kabinetsreactie Nij Begun. 2. NCG heeft de afgelopen periode geïnvesteerd in de eigen organisatie en op diverse onderdelen de capaciteit uitgebreid. Ook zijn de werkprocessen geanalyseerd en deze worden verbeterd en versimpeld om efficiënter te kunnen werken. Er wordt veel energie gestoken om de beoordeling van gebouwen volgens planning uit te voeren en parallel daaraan worden al voorbereidingen getroffen voor versterking

			<p>nadat deze beoordelingen zijn uitgevoerd. De indiener heeft contact met NCG over wat het nodig heeft voor een voorspoedig verloop van de versterkingsopgave.</p> <p>3. Voor de maatregelen in Nij Begun geldt dat NCG samen met de beleidsdirectie Versterken en Perspectief Groningen van het ministerie van EZK en andere relevante stakeholders de maatregelen uitwerkt, zodat deze uitgevoerd kunnen worden. Nagegaan wordt wat er bij NCG nodig is aan investeringen en prioritering om deze maatregelen goed uit te voeren.</p>
--	--	--	---

6. Maatschappelijke ontwrichting
6a. Schadeafhandeling en waardedaling

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
44	202302061	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat de verkregen vergoeding volledig ontoereikend is voor de opgelopen schade en is het niet eens met de onderbouwing van de vergoeding in het ontwerpbesluit.</p> <p>Onderbouwing: Er is maar een gedeelte vergoed omdat de burens ook iets vergoed kregen. Dit is een antwoord dat nergens opslaat. Indieners willen nogmaals dat een expert naar het geheel gaat kijken. Maar een deel van de schade van de boerderij wordt vergoed aangezien er nieuwe scheuren in de tegelvloer in de slaapkamer en de woonkamer is ontstaan en dit veel zorgen en verdriet veroorzaakt. Hiermee wordt het woongenot enorm aangetast.</p>
		Antwoord	<p>De staatssecretaris erkent de enorme impact van de gaswinning op individuele bewoners. Zoals ook genoemd in paragraaf 5.6.3 van het vaststellingsbesluit, ziet de staatssecretaris dat de overheid te lang tegenover in plaats van naast bewoners leek te staan. Paragraaf 5.6.3 van het vaststellingsbesluit verwijst daarbij ook naar onderzoeksresultaten waaruit blijkt dat inwoners van Groningen gezondheidsklachten of stress ervaren als gevolg van de onzekerheid over de versterkingsopgave, de wachttijden voor schadeafhandelingen en lange en veranderende bureaucratische procedures in het algemeen. De staatssecretaris herkent dit beeld bovendien uit de gesprekken die de staatssecretaris tijdens zijn werkbezoeken voert met bewoners. Deze impact is meegewogen in het afwegingskader. De uitwerking hiervan is terug te lezen in hoofdstuk 6 van het vaststellingsbesluit. Bij boerderijen is er vaker sprake van een complexer schadeafhandelingstraject dan bij een reguliere woning. Om deze schades goed te kunnen afhandelen heeft IMG speciale deskundigen aangetrokken die deze schade in kaart brengen en beoordelen, waarna IMG een besluit kan nemen. Dit geldt ook voor NCG, waar dit type gebouwen ook speciale aandacht krijgt. Aanvullend op de schadeafhandeling loopt onder regie van de provincie sinds 2021 de uitvoering van het integrale Agroprogramma waarvoor in de kabinetsreactie op de PEGA 221 miljoen euro beschikbaar gesteld bovenop de 19 miljoen die is</p>

			<p>vrijgemaakt. Agrariërs krijgen persoonlijke ondersteuning van consultants, indien nodig aangevuld met specifieke juridische, bouwkundige, landbouwkundige, planologische, sociaal-emotionele of bedrijfseconomische expertise. Hiermee worden agrariërs geholpen in hun contact met NCG en IMG en het in samenhang oplossen van al langer spelende kwesties als het gaat om schade, versterken en bredere problematiek (asbest, stikstof, ruimtelijk etc.).</p> <p>Wat betreft de nieuwe schade, lijkt uit de zienswijze te volgen dat er al een schade-opname is geweest. De bewoner kan in dat geval een nieuwe aanvraag tot schadevergoeding doen bij het IMG. Het IMG neemt deze in behandeling als er een besluit is genomen op de eerste aanvraag. De bewoner kan ook een nieuwe aanvraag doen als de eerste aanvraag nog in de bezwaarprocedure loopt. In de nieuwe aanvraag worden dan alleen de nieuwe of verergerde schades beoordeeld.</p>
45	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat het IMG voldoende wettelijke regelruimte en financiën moet krijgen en de mogelijkheid moet krijgen om, ook bij complexe en/of meervoudige schade, een eenvoudige behandeling van de schademelding aan te bieden. Daarnaast moet er duurzaam herstel gerealiseerd worden door onder meer de funderingen van gebouwen te herstellen bij schadeafhandeling en versterking. Verder stelt de indiener dat er zorg moet worden gedragen voor de realisatie van één loket voor mijnbouwschade in Groningen.</p> <p>Onderbouwing: Indiërs geven aan in hun advies opnieuw aan te hebben gegeven dat het noodzakelijk is om het IMG voldoende wettelijke regelruimte en financiën te geven zodat het IMG-problemen kan oplossen die redelijkerwijs niet voor rekening van bewoners horen te blijven, ook als dat buiten aansprakelijkheid van NAM valt. Indiërs hebben in het bijzonder aandacht gevraagd voor bewoners in de kern van het gebied. Juist de bewoners moeten ontzorgd worden en kunnen rekenen op een eenvoudige schadeafhandeling. De kabinetsmaatregelen in Nij Begun laten volgens de indiener te veel aansprakelijkheids- en systeemdenken zien. Als voorbeeld hebben indiërs de maatregel genoemd om bij schadebedragen tot € 40.000 niet naar een andere schadeoorzaak te zoeken. Dit is geen verbetering van de positie van bewoners, maar een uitholling van het wettelijk bewijsvermoeden die vooral de zwaarst gedupeerden raakt. Indiërs vinden ook dat er één loket voor schadeafhandeling moet komen (het IMG) en één wijze van beoordelen (het wettelijk bewijsvermoeden). Immateriële schadevergoeding voor wachten op en onzekerheid door versterking moet goed geregeld zijn. In het ontwerpbesluit erkent het Ministerie van Economische Zaken nu dat het essentieel is om het IMG voldoende</p>

			<p>wettelijke regelruimte en financiën te geven. Het kabinet maakt andere overwegingen dan voorheen en stelt bewoners en hun belangen centraal. Vervolgens geeft het Ministerie van Economische Zaken aan hoe er wordt gedacht dat de kabinetsmaatregelen uit Nij Begun daaraan bijdragen. De kabinetsmaatregelen voor schadeafhandeling zijn echter allesbehalve een vereenvoudiging. Het Ministerie van Economische Zaken plaatst gedupeerden in hokjes en afhankelijk van het hokje is er een 'loket' dat een oplossing moet bieden. - Voor reguliere schadeafhandeling is er het IMG. Het IMG krijgt ook de mogelijkheid om knelpunten buiten aansprakelijkheid van NAM op te lossen. - Voor snelheid bij schades van meer dan € 60.000 moeten gedupeerden echter zijn bij een taskforce: voor Agro, Mkb en particulieren die al meerdere jaren wachten op duidelijkheid. - Voor 'andersoortige zeer complexe situaties' moeten gedupeerden echter zijn bij de Commissie Bijzondere Situaties (CBS) of het Interventieteam Vastgelopen Situaties. - Wanneer er sprake is van mestkelderproblematiek is het IMG weer bevoegd, maar dan moet er afgestemd worden met de specialisten bij het Agroprogramma van de NCG (zie maatregel 24 Nij Begun). Wanneer het Ministerie van Economische Zaken de belangen van bewoners centraal stelt, is dit niet te begrijpen. De oplossing is in de ogen van de indiener eenvoudig: het IMG-regelruimte en budget geven om de problemen op te lossen die redelijkerwijs niet voor rekening van bewoners moet blijven. Speciale programma's moeten niet ingezet worden om schade af te handelen, maar om de doelgroep perspectief te geven. In het ontwerpbesluit geeft het Ministerie van Economische Zaken aan dat door maatregel 6 uit Nij Begun (herhaalschade voorkomen met duurzaam schadeherstel) het budget voor duurzaam herstel verviervoudigt. Herhaalschade voorkomen valt volgens de indiener onder aansprakelijkheid en moet vergoed worden. Dit mag niet beperkt worden door budget. Volgens het Ministerie van Economische Zaken krijgen bewoners die nog steeds wachten op versterking € 2.500 voor geleden immateriële schade. Het punt dat indieners maken, is dat de grootste oorzaak van geleden immateriële schade – wachten op en onzekerheid door versterking – nog niet geregeld is. Het Ministerie van Economische Zaken wilt nu – jaren later – een vergoeding geven aan gedupeerden die nog wachten terwijl het Ministerie van Economische Zaken in het ontwerpbesluit ook aangeeft dat de beoordelingen in 2023 afgerond moeten zijn. Het Ministerie van Economische Zaken regelt de schadevergoeding wanneer (vrijwel) niemand voldoet aan de criteria. Het Ministerie van Economische Zaken regelt niets voor diegenen die misschien nu niet meer wachten, maar dat wel hebben gedaan. Ook geeft het Ministerie van Economische Zaken niet aan welke instantie bevoegd is om deze schade af te handelen. Het IMG vindt zichzelf niet bevoegd</p>
--	--	--	--

			<p>en de NCG heeft het niet geregeld. Indieners blijven dit onacceptabel vinden. Indieners zijn het er niet mee eens dat de maatregelen 2, 3 en 22 uit Nij Begun tegemoetkomen aan het advies van indieners om één loket voor mijnbouwschade te realiseren. Maatregel 2 betreft het vastleggen in een Algemene maatregel van Bestuur (AmvB) van het gebied waar het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing is. Dat is volgens het Ministerie van Economische Zaken vergroot. Het Ministerie van Economische Zaken heeft het echter ook verkleind en daar gaat het Ministerie van Economische Zaken aan voorbij. Korthedshalve verwijzen indieners naar hun reactie op de ontwerp AmvB. Bovendien geldt hier het wettelijk bewijsvermoeden en dat is weerlegbaar en – juist in de gebieden die het Ministerie van Economische Zaken binnen het effectgebied probeert te krijgen – ook weerlegd. Maatregel 3 (stoppen met onderzoek naar causaliteit bij schadeherstel tot € 60.000) geldt tenzij schade naar haar aard geen mijnbouwschade is. Dat is het geval volgens de onderzoeken die in de twee gebieden is gedaan die het Ministerie van Economische Zaken onder het effectgebied wilt brengen. Dus onderbrengen onder het effectgebied betekent niet dat er dan ook schade vergoed zal worden. Maatregel 22 (nauwe samenwerking) is een procesmaatregel die van weinig betekenis is voor bewoners. Mijnbouwschade is per definitie complexe materie. In theorie is de afhandeling van schade geregeld, maar in de praktijk hebben bewoners met te veel loketten en manieren van afhandelen te maken. Dit doet zich voor bij gestapelde mijnbouw, maar ook in situaties die niet vallen binnen de grens waar het wettelijk bewijsvermoeden van toepassing is. Het Ministerie van Economische Zaken gaat over normstelling, vergunningverlening en bent ook bij machte hier iets aan te veranderen. Indieners vinden dat het Ministerie van Economische Zaken dat ook moet doen. Tot slot vindt de indiener het onbegrijpelijk dat de indiener als regio tot nu toe niet betrokken zijn bij de uitwerking van de kabinetsmaatregelen, althans niet op een manier dat indieners de uitwerking effectief kunnen beïnvloeden. Het Ministerie van Economische Zaken bent uiteraard verantwoordelijk voor de afhandeling van schade, maar de indiener ziet de effecten wanneer maatregelen niet daadwerkelijk milder, menselijker en makkelijker zijn en hebben een beter beeld wat er nodig is. De indieners vinden dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het IMG voldoende wettelijke regelruimte en financiën gegeven moet worden om schade rechtvaardig en ruimhartig te vergoeden, ook buiten de aansprakelijkheid van NAM;
--	--	--	---

			<ul style="list-style-type: none"> • Het IMG de mogelijkheid gegeven moet worden om ook bij complexe en/of meervoudige schade een eenvoudige behandeling van de schademelding aan te bieden waarbij niet elke schade bediscussieerd wordt; • Duurzaam herstel gerealiseerd moet worden door onder meer funderingen van gebouwen te herstellen bij schadeafhandeling en versterking; • Zorg gedragen moet worden voor de realisatie van één loket voor mijnbouwschade in Groningen waarbij het wettelijk bewijsvermoeden wordt toegepast voor gebieden waar sprake is van (gestapelde) mijnbouwactiviteiten.
		Antwoorden	<p>De staatssecretaris is het eens met de indiener dat het IMG voldoende wettelijke regelruimte en financiën moet krijgen om problemen op te lossen, ook als dat buiten de aansprakelijkheid van de NAM valt. De maatregelen die zijn aangekondigd in de kabinetsreactie en die op dit moment uitgewerkt worden door EZK en IMG in samenspraak met maatschappelijke organisaties bieden het IMG nadrukkelijk meer juridische en financiële ruimte om schade, waaronder complexe of meervoudige schade eenvoudiger op te lossen. Het kabinet heeft met zijn reactie van 25 april 2023 op het rapport van de PEGA een vijftigtal maatregelen genomen, waarvan er een achttal betrekking hebben op de schadeafhandeling. Deze moeten ervoor zorgen dat in lijn met de aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie de afhandeling merkbaar verbetert. Een van de belangrijkste maatregelen in dit verband is een vereenvoudiging van de schadeafhandeling. Geen stoet van experts en stapeling van rapporten meer, minder aanleiding voor discussies en juridische geschillen. Daarnaast komt het niet langer voor dat meerdere deskundigen een oordeel vellen over dezelfde schade. Deze aanpak biedt ook voor de mensen in de kern en bij complexe en meervoudige schade een uitkomst, waarbij niet elke schade wordt bediscussieerd.</p> <p>Wat betreft de opmerking van de indiener dat de nieuwe maatregelen teveel systeemdenken laten zien, wordt verwezen naar het advies van de parlementaire enquête commissie om nu geen grote systeem wijziging door te voeren . Hoewel er veel gaat veranderen in de schadeafhandeling is het uitdrukkelijk niet beoogd het systeem volledig opnieuw in te richten.</p> <p>Verder benoemt de indiener dat het loslaten van causaliteitsonderzoek volgens de indiener een uitholling is van het bewijsvermoeden. Hoewel de staatsecretaris vanuit juridisch perspectief de redenering van de indieners wat betreft de uitholling van het bewijsvermoeden begrijpt is de staatssecretaris van mening dat het van belang is zicht te houden op wat deze nieuwe werkwijze van fysieke schade onder de streep oplevert voor</p>

		<p>bewoners. De genomen maatregel geeft invulling aan het milder, menselijker en makkelijker maken van de schadeafhandeling waarbij de causaliteit wordt verondersteld, zodat zonder stoet van experts en stapeling van rapporten een ruimhartige schadevergoeding wordt vastgesteld en er minder aanleiding is voor discussies en juridische verschillen. De staatssecretaris begrijpt de zorgen van bewoners die mogelijk te maken krijgen met twee instanties (het IMG en de CM). Daarom is in de Kabinetsreactie op de Parlementaire Enquête Groningen ervoor expliciet benoemd dat van schades mogelijk veroorzaakt door gestapelde mijnbouw, zoutwinning of andere kleine gasvelden zonder verder onderzoek wordt verondersteld dat ze zijn veroorzaakt door de gaswinning. Deze werkwijze en de gevolgen voor de samenwerking worden momenteel verder uitgewerkt. Om onduidelijke situaties zoveel als mogelijk te voorkomen hebben de organisaties al eerder afspraken vastgelegd over onder andere het delen van kennis, gegevensuitwisseling en communicatie met bewoners. Ook is de staatssecretaris, in lijn met de motie Segers (kamerstuk 33529, nr. 1018), in gesprek met het IMG en de CM om te bekijken of en hoe de één loket gedachte het proces voor bewoners kan verbeteren. Dit gebeurt in samenhang met de maatregelen uit de kabinetsreactie.</p> <p>Verder wil de staatssecretaris de indiener bedanken voor de adviezen met betrekking tot de hokjes en loketten binnen de schadeafhandeling. Dit stond in het concept vaststellingsbesluit nog niet voldoende duidelijk geformuleerd. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de nieuwe invulling van fysieke schade afhandeling een systeem is dat bewoners in hokjes plaatst met bijbehorende loketten. De maatregelen zijn erop gericht de schadeafhandeling voor bewoners te vereenvoudigen en die het IMG de bevoegdheid geven de knelpunten proactief op te lossen. De drie taskforces zijn er niet om de schade trajecten weg te halen bij het IMG of om de afhandeling van de schade boven het grensbedrag te versnellen maar zijn additioneel, om de afhandeling van complexe gevallen, die zich veelal voordoen bij agro of het mkb, beter te kunnen helpen. Het IMG is een integraal onderdeel van die taskforces. Deze speciale programma's worden niet ingezet om schade af te handelen maar zijn additioneel en zijn erop gericht om perspectief te bieden voor de sectoren.</p> <p>Ook de vangnetfunctie van de CBS en IVS zijn geen reguliere afslagen in de schadeafhandeling. De CBS is een onafhankelijke adviescommissie van het IMG en geeft advies over situaties waarin bewoners en kleine ondernemers niet alleen te maken hebben met de schadeafhandeling of versterkingsoperatie, maar daarnaast ook voor psychische, medische of financiële problemen staan. Het gaat om bijzondere situaties, waar dringend hulp nodig is. De CBS heeft de afgelopen jaren tot verschillende soorten voorzieningen geadviseerd, uiteenlopend van het beschikbaar stellen van een financiële coach tot de</p>
--	--	--

			<p>aankoop van een woning. Het is uitdrukkelijk geen loket waar een burger zomaar terecht maar een belangrijke voorziening om bewoners te helpen die de hulp het hardst nodig hebben en waar een regulier schadetraject niet voldoende een oplossing biedt. Hetzelfde geldt voor het Interventieteam/IVS dat maatwerkoplossingen biedt bij schrijnende gevallen en is een belangrijke voorziening voor vastgelopen of bijzondere dossiers. Het IVS beschikt over een eigen budget en mandaat. Het gaat om specifieke dossiers die of door het IMG of een gemeente/regionale overheid zijn aangedragen.</p> <p>De indieners adviseren dat het voorkomen van herhaalschade onder de aansprakelijkheid valt en dat de staatssecretaris duurzaam herstel moet realiseren door onder meer funderingen van gebouwen te herstellen bij schadeafhandeling en versterken. In het reguliere schade en versterkingstraject wordt herhaalschade en het voorkomen daarvan al gerealiseerd als er een relatie is met mijnbouw. Duurzaam herstel is specifiek voor het herstel van constructieve gebreken die zelf geen relatie hebben met mijnbouwschade maar die aardbeving gerelateerde schade verergert. Bewoners die hiervoor in aanmerking komen krijgen additioneel een nieuwe fundering. Als de relatie tussen funderingsschade en mijnbouw er wel is dan valt dit overigens onder de aansprakelijkheid en wordt dit niet beperkt door budget.</p> <p>Ten slotte geeft de indiener aan dat het niet genoeg zijn betrokken bij de totstandkoming van dit beleid. In de aanloop naar de kabinetsreactie is de staatssecretaris en EZK met iedere partner in gesprek gegaan. Het blijven belangrijke partners bij de uitwerking van het beleid voor de staatssecretaris en zullen in de vervolgfases van de uitwerking van het beleid zeker de gelegenheid krijgen hierover in gesprek te gaan.</p>
46	26885468	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan verheugd te zijn dat de gaswinning naar nul gaat maar is niet blij met het genomen tijdsplan waarbij geen vermelding van een einddatum gegeven wordt voor het einde van de gaswinning. Ook is de indiener niet te spreken over de mogelijkheid om de gaswinning weer later op te starten. De verschillende geleden schades als gevolg van de gaswinning komen nog steeds niet voor schadecompensatie in aanmerking. De indiener verzoekt daarom de staatssecretaris om alle veroorzaakte schade van de gaswinning, zowel in het verleden, heden als ook toekomstige schades, voor minimaal de volle 100% in aanmerking te laten komen en per omgaande uit te voeren.</p> <p>Onderbouwing:</p>

			<ul style="list-style-type: none"> - De indiener heeft een akkerbouwbedrijf en merkt op dat de winstgevendheid van het bedrijf onder druk staat en dat de waarde van het bedrijf daalt, doordat stikstofruimte wordt gebruikt door productielocaties. - De indiener geeft aan grote schade te hebben geleden aan gezondheid en aan bezittingen, waaronder de mestkelder, die al sinds lange tijd niet kan worden gebruikt. - De indiener geeft aan dat de gehele familie lijdt onder de toegebrachte schade, zowel lichamelijk als mentaal. Op basis van het bovenstaande wil de indiener eerlijk en ruimhartig worden gecompenseerd.
		Antwoord	<p>Zoals de indiener opmerkt gaat de gaswinning het komende jaar voorwaardelijk naar 0 miljard Nm³. Gelijkijdig met het vaststellingsbesluit is het wetsvoorstel sluiting Groningenveld aan de Tweede Kamer aangeboden. In dit wetsvoorstel wordt voorzien in de definitieve sluiting van het Groningenveld per 1 oktober 2024.</p> <p>De staatssecretaris erkent dat agrariërs onevenredig belast zijn met de huidige procedures voor schade- en versterking en zijn oververtegenwoordigd binnen de groep met de langste doorlooptijden bij schadeherstel. Veel agrarische bedrijven moeten worden versterkt of hebben te maken met schade die zodanig complex is dat schadeherstel vraagt om toekomstbestendige keuzes voor het hele bedrijf. Het kabinet wil deze en gerelateerde problemen in samenhang aanpakken om de agrosector herstel en perspectief te bieden. Daartoe is er een nieuwe mestkelder regeling ingericht om de schade afhandeling van mestkelders te verbeteren en het IMG heeft specialistisch medewerkers aangesteld met een ruim mandaat om schades voortvarender af te handelen, in afstemming met specialisten bij het agroprogramma van de NCG. Daarnaast is er in de zomer gewerkt aan de inrichting van een taskforce die de schadeafhandeling voor agrariërs moet verbeteren en specifiek voor die dossiers zorg draagt. Aanvullend op de schadeafhandeling loopt onder regie van de provincie sinds 2021 de uitvoering van het integrale Agroprogramma. Met het Agroprogramma worden agrariërs, die kampen met gestapelde (aardbevings)problematiek, extra ondersteund. Hiervoor is in de kabinetsreactie op de PEAG 221 miljoen euro extra beschikbaar gesteld. De indiener is van mening dat de hoogte van de immateriële schadevergoeding onvoldoende is. Het IMG is verantwoordelijk voor de regeling en heeft zorgvuldig gekeken naar de hoogte van de vergoedingen, onder meer in vergelijking met vergoedingen voor immateriële schade op andere terreinen. Dit laat onverlet dat leed en verdriet heel persoonlijk zijn. Er zal altijd discussie blijven over welk bedrag passend is. De</p>

			staatssecretaris snapt ook dat voor bewoners die veel leed en verdriet hebben ervaren het bedrag als te weinig voelt. Het liefst zou de staatssecretaris het geleden leed wegnemen, maar dat gaat niet.
--	--	--	---

6b. Subjectieve veiligheid en gezondheidsklachten

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
47	202302534 202302535 202302536 202302537 202302518 202302519 202302530 202302531 202302532 202302544 202302549 202302550 202302551	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener stelt dat voor de bewoners niet duidelijk is wat er precies gebeurt en wat de gevolgen zijn doordat er geen duidelijke operationele strategie is vastgesteld en geen daarop afgestemde SDRA uitgevoerd wordt. Ook vindt de indiener het essentieel dat omwonenden van de gasopslagen Norg en Grijskerk perspectief krijgen op het sluiten van de gasopslagen. Daarnaast is er in een advies het belang benadrukt om aandacht te blijven besteden aan de (mentale) impact die de gaswinnings- en aardbevingsproblematiek heeft op de samenleving (in het bijzonder jongeren). Tot slot is het Ministerie van Economische Zaken geadviseerd om de wetgeving die de sluiting van het Groningenveld vastlegt, zo snel mogelijk in werking te laten treden.</p> <p>Onderbouwing: Bewoners verwachten dat het Groningenveld op 1 oktober 2023 sluit en dat is ook nodig. Het Ministerie van Economische Zaken komt hier gedeeltelijk aan tegemoet door te bepalen dat in principe geen gas mag worden gewonnen in het komende gasjaar. De problemen van de inwoners op het gebied van de schadeafhandeling, versterking, de (mentale) gezondheid en de ervaren veiligheid zijn hiermee nog niet opgelost. Ook zorgt de onduidelijkheid in het ontwerpbesluit voor de nodige zorgen en mogelijke maatschappelijke ontwrichting. Doordat het Ministerie van Economische Zaken geen duidelijke operationele strategie vaststelt, en geen daarop afgestemde SDRA uitvoert, is het voor de bewoners niet duidelijk wat er precies gebeurt en wat de gevolgen zijn. Er zijn veel onzekere factoren zoals het vullingsniveau van de gasopslagen, het functioneren van de stikstofinstallatie in Zuidbroek, het aanbod van LNG en de geopolitieke ontwikkelingen. Door ontwikkelingen over deze risico's blijven de inwoners in onzekerheid over het mogelijk weer starten van de gaswinning in Groningen. Het is van belang dat de maatschappelijke impact op bewoners écht zwaarder weegt dan leveringszekerheid en niet steeds afhangt van factoren die steeds wisselen en onzeker zijn. De indiener vindt dat dit tot onzekerheid leidt onder de inwoners en het herstel van vertrouwen niet bevordert. Alhoewel de gasopslagen Norg en Grijskerk</p>

			<p>nu nodig zijn om gaswinning uit het Groningenveld te beëindigen, vindt de indiener het ook essentieel dat omwonenden van de gasopslagen perspectief krijgen op het sluiten van de gasopslagen. Daarnaast heeft de indiener in het advies het belang benadrukt om aandacht te blijven besteden aan de (mentale) impact die de gaswinnings- en aardbevingsproblematiek heeft op de samenleving, en op jongeren in het bijzonder. Het Ministerie van Economische Zaken is geadviseerd zich langdurig te committeren om de negatieve (mentale) impact van de gaswinnings- en aardbevingsproblematiek op de gedupeerden weg te nemen. De indiener is blij te lezen dat het Ministerie van Economische Zaken dit advies overneemt, dat het Kabinet zich langjarig wil committeren aan welzijn en sociaal herstel en dat het Ministerie van Economische Zaken hiervoor extra financiële middelen beschikbaar stelt voor gemeenten. Hiermee doet het Ministerie van Economische Zaken recht aan de adviezen van o.a. de Parlementaire Enquête Commissie, Gronings Perspectief, de Nationale Ombudsman en de Kinderombudsman. De voornemens in de kabinetsreactie Nij Begun vragen echter nog wel om een nadere uitwerking. Tot slot is het Ministerie van Economische Zaken geadviseerd de wetgeving die de sluiting van het Groningenveld vastlegt zo snel mogelijk in werking te laten treden. Het wettelijk vastleggen van de sluiting van het Groningenveld betekent voor de inwoners zekerheid. De indiener vindt dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De voorgenomen inspanning om de negatieve (mentale) impact te verminderen, en het welzijn en het economisch perspectief van de regio te versterken samen met de regio nader uitgewerkt moet worden; • De wet die de sluiting van het Groningenveld vastlegt zo snel mogelijk het wetgevingsproces moet laten doorlopen en in werking moet laten treden.
		Antwoord	<ul style="list-style-type: none"> • De zienswijze van de indiener is aanleiding tot aanvulling van de tekst onder onderdeel 5.6.4.2, waarin wordt aangegeven dat o.l.v. een nog aan te stellen kwartiermaker de precieze doelen van de sociale agenda in samenwerking met inwoners, maatschappelijke organisaties en de medeoverheden worden vastgesteld. • Gelijktijdig met het vaststellingsbesluit wordt het wetsvoorstel sluiting Groningenveld aan de Tweede Kamer aangeboden. In dit wetsvoorstel wordt voorzien in de definitieve sluiting van het Groningenveld per 1 oktober 2024. -

48	202302545	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener geeft aan dat door het voorgenomen besluit om de gaswinning van het Groningerveld niet definitief en onomkeerbaar te sluiten, onzekerheid over het besluit blijft bestaan. De onzekerheid leidt volgens de indiener tot chronische stress. Het advies aan de staatssecretaris is dan ook om in overweging de gaswinning van het Groningerveld definitief te beëindigen zonder mogelijke herstart en in overweging de Mijnraad op te heffen.</p> <p>Onderbouwing: Door het voorgenomen besluit de gaswinning van het Groningerveld niet echt definitief, onomkeerbaar en permanent te sluiten blijft onzekerheid over het besluit bestaan. Er blijft onzekerheid bestaan over het definitief sluiten van het Groningerveld met stress, chronische stress, tot gevolg. Deze onzekerheid wordt nog vergroot door de val van het kabinet en de vraag of een demissionair kabinet beslissingen op dit gebied van de Tweede Kamer mag blijven nemen en of een volgend kabinet hetzelfde standpunt erop na blijft houden (immers er zijn partijen die de gaswinning niet definitief willen stoppen of moeite hebben met het onomkeerbare karakter).</p> <p>Verder wordt de onzekerheid vergroot door de Mijnraad, een anachronisme in deze tijd, maar die kennelijk door de staatssecretaris serieus wordt genomen. Deze Mijnraad stelt Groningers niet boven gas, maar ziet, gezien de inhoud van het advies alleen een economisch belang, de veiligheid van de Groningers negerend. De Mijnraad adviseert de staatssecretaris geen onomkeerbare beslissingen te nemen, met andere woorden de onzekerheid met betrekking tot de veiligheid van de Groningers te laten bestaan met het willens en wetens laten voortbestaan van chronische stress. Blijkens internationale wetenschappelijke literatuur kan chronische stress tot een vroegtijdige dood leiden¹.</p> <p>Prof. Dr. T. Postmes van de Rijksuniversiteit Groningen, en voormalig leider van het onderzoeksprogramma Gronings Perspectief heeft becijferd dat 16,3 mensen per jaar in het aardbevingsgebied vroegtijdig overlijden (met een bandbreedte van 11 tot 21) aan de chronische stress die met de gaswinning en de afwikkeling van schades samenhangt. Dit gegeven werd al benoemt in het verslag van de Parlementaire Enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen (PEAG).</p> <p>Als de Mijnraad dit gegeven negeert en de veiligheid van de Groningers niet vooropstelt in het advies draagt het bij tot het vergroten van de onzekerheid doordat de staatssecretaris</p>
----	-----------	-------------------------------	--

			<p>blijkens het conceptbesluit dit advies serieus meeweegt. Hierdoor zal de stress eerder toedan afnemen.</p> <p>Indirect kan dan ook gesteld worden dat de Mijnraad (mede) verantwoordelijk is voor het vergrote aantal sterftegevallen ten gevolge van het continueren van de chronische stress.</p> <p>De indiener geeft de staatsecretaris in overweging de gaswinning van het Groningenveld definitief, zonder mogelijke herstart gedurende een jaar onder bijzondere omstandigheden, te beëindigen in 2023. Dat geeft zekerheid en zal chronische stress, en dus veel leed, kunnen voorkomen. Dat is in lijn met de bevindingen van de PEAG.</p> <p>Verder geeft de indiener de staatsecretaris in overweging de Mijnraad op te heffen, nu zo duidelijk blijkt dat gezondheid en mensenlevens voor hen geen waarde hebben.</p>
		Antwoord	<p>De zienswijze dat de onzekerheid over het wel of niet sluiten van de gaswinning leidt tot chronische stress en het advies om de gaswinning van het Groningenveld definitief te beëindigen zonder mogelijke herstart komt overeen met het advies van SodM om het Groningenveld per 1 oktober 2023 te sluiten, dat de staatssecretaris als reactie op het ontwerp vaststellingsbesluit heeft ontvangen.</p> <p>In reactie op het advies van SodM heeft de staatssecretaris aangegeven dat de adviezen van SodM en de medeoverheden, waarin SodM aangeeft dat het ook voor de sociale veiligheid en gezondheid van belang is de gaswinning definitief te stoppen, zwaar meeweegt in de weging tegen de andere adviezen en criteria uit het vaststellingsbesluit. De indiener refereert in zijn zienswijze aan de schattingen die in 2022 gedaan zijn door Prof. Dr. T. Postmes dat jaarlijks 16 mensen vroegtijdig overlijden als gevolg van chronische stress door de gaswinning en de afwikkeling van daaropvolgende schade. Met het indienen van de wet die de gaswinning volledig en definitief beëindigt per 1 oktober 2024 wordt een belangrijke stap gezet. De schatting gaat daarnaast vooral over de stress gerelateerd aan schadeafhandeling en alles wat dat met zich mee brengt. Bij de uitvoering van de maatregelen uit de kabinetsreactie Nij Begun wordt hieraan aandacht besteed.</p>

7. Grondrechten

	Registratienr. Zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
49	202302547	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat, zoals in het ontwerpbesluit naar voren wordt gebracht, het komende besluit de Rechten van de Mensen in het geding brengt. Hiermee wordt volgens de indiener herkenning gegeven dat de voortzetting van de exploitatie van het Groningenveld de grondrechten van burgers schendt. Ook worden de milieueffecten volledig onderbelicht in dit besluit. Daarnaast stelt de indiener dat het ontwerpbesluit niet voldoet aan de eisen van de Europese verplichtingen ten aanzien van de inspraak van de burger. Vanuit de heersende wet, de wet tot wijziging van de Gaswet en de Mijnbouwwet aangaande het minimaliseren van de gaswinning uit het Groningenveld, dient de exploitatie van het Groningenveld dan ook permanent beëindigd te worden.</p> <p>'''</p>
		Antwoord	<p>In algemene zin geldt dat het wettelijk kader waarbinnen het vaststellingsbesluit door de staatssecretaris kan worden genomen, staat beschreven in artikel 52d, tweede lid, van de Mijnbouwwet. Bij de vaststelling van de operationele strategie dient de staatssecretaris het veiligheidsbelang en het maatschappelijk belang dat verbonden is aan het niet kunnen voorzien van eindafnemers van de benodigde hoeveelheid laagcalorisch gas te betrekken. Daarbij kijkt de staatssecretaris in het bijzonder naar enkele criteria (zie artikel 52d, tweede lid). De criteria en afweging zijn in het ontwerpvaststellingsbesluit beschreven in respectievelijk hoofdstuk 5 en 6. Het besluit inzake de gaswinning levert evenmin strijd op met de Nederlandse Grondwet of met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).</p> <p>De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in zeven uitspraken over de gaswinning uit het Groningenveld overwogen dat een besluit tot vaststelling van de operationele niet is aangewezen als besluit waarvoor de verplichting bestaat om een milieueffectrapport te maken, en dat dit geen onjuiste implementatie is van Richtlijn 2011/92/EU. Ook heeft de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State geoordeeld dat het Verdrag van Aarhus geen plicht in het leven roept om een milieueffectrapport te maken.</p>

8. Belangenafweging

	Registratienr. Zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
50	202302541	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De parlementaire enquête heeft nog eens duidelijk gemaakt dat belangen van de inwoners van het winningsgebied jarenlang 'stelselmatig zijn genegeerd' ten bate van de financiële en commerciële belangen van overheid en oliemaatschappijen. Dit heeft geleid tot materiële en immateriële schade bij individuen en gezinnen en tot 'maatschappelijke ontwrichting'. Bij ieder besluit dat nu nog genomen wordt moeten de belangen van de inwoners van het winningsgebied de hoogste prioriteit hebben.</p> <p>Onderbouwing: Indiener stelt dat dit ontwerpbesluit moet worden aangepast: een keuze voor scenario 1 zonder tussenvariant: geen uitstel van volledige sluiting, maar een helder besluit om alle productielocaties van het Groningenveld per 1 oktober 2023 onomkeerbaar te sluiten. Dat is naar de mening van de indiener de enige verantwoorde keuze, na de maatschappelijke ontwrichting als gevolg van de gaswinning die na de parlementaire enquête niet langer genegeerd kan worden.</p>
		Antwoord	<p>Zoals beschreven in het vaststellingsbesluit, weegt de staatssecretaris de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zwaar. Dat heeft hem er mede toe gebracht om een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm³ vast te stellen. In het gasjaar 2023-2024 is het Groningenveld alleen nodig als capaciteitsmiddel in het geval van kou in combinatie met gelijktijdige uitval ter grootte van maximaal de grootste bron voor laagcalorisch gas. Als gevolg van de oorlog in Oekraïne is de gasmarkt onzekerder geworden. Er bestaat een grotere kans op tekorten van hoogcalorisch gas, wat in een extreem geval en zonder maatregelen zou kunnen leiden tot het afsluiten van eindafnemers van gas. De risico's van het noodgedwongen afschakelen van een of meerdere deelnetten om de rest van het</p>

			netwerk operationeel te houden worden door de in het vaststellingsbesluit beschreven wijze van inzet van het Groningenveld gemitigeerd.
--	--	--	---

9. Overig

	Registratienr. Zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
51	202302231	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener geeft aan dat ze niet direct geraakt worden in hun eigen belang. Er wordt voorgesteld om op een beheerste manier door te gaan met een beperkte winning, waarbij de opbrengsten zoveel mogelijk gebruikt moeten worden voor gaswinningslachtoffers.</p> <p>Onderbouwing: De indiener wordt niet direct geraakt in het belang en kan er rustig worden doorgegaan met beperkte gaswinning. De baten moeten wel zoveel mogelijk gebruikt worden voor gaswinningslachtoffers (in breedste zin).</p>
		Antwoord	<p>Zoals beschreven in het vaststellingsbesluit, weegt de staatssecretaris de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zwaar. Dat heeft hem er mede toe gebracht om een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm³ vast te stellen. Voor bewoners en ondernemers in het aardbevingsgebied die te maken krijgen met schade is (en blijft) het daarbij belangrijk dat deze snel en ruimhartig wordt vergoed.</p>
52	202302348	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener beweert dat onjuistheden in ontwerpbesluiten zijn veroorzaakt door negatieve media over gaswinning in Groningen. Ze pleiten voor compensatie bij volledige gaswinning en wijzen op verwaarloosde belangen, zoals werkgelegenheidseffecten voor bedrijven en werknemers. Dit wordt in vergelijkbare gevallen doorgaans wel meegenomen.</p> <p>Onderbouwing: Gaswinning moet naar nul. De media (RTV Noord en Dvhn) zijn erg negatief over de gaswinning in Groningen. Alleen de mensen die negatief zijn, zijn te horen en te lezen in de media. Zelf woont de indiener midden in het aardbevingsgebied en de indiener kent niemand die wil dat de gaskraan definitief dicht gaat. Waakvlam en compensatie is wat iedereen wil. Dat al het gas uit de grond gaat vindt iedereen prima, als er maar wordt gecompenseerd. Negatieve kant komt erg naar voren, terwijl de meesten het niet erg vinden als de gaskraan een beetje openblijft. Naast dat de gaskraan dicht gaat, wordt er niet gesproken over dat vele bedrijven inclusief werknemers hier de dupe</p>

			van worden en geen werk meer hebben. Normaliter wordt hier gelijk aan gedacht, maar in deze zaak wordt er niet over gesproken.
		Antwoord	Zoals beschreven in het vaststellingsbesluit, weegt de staatssecretaris de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zwaar. Hij wordt hierin bevestigd door de uitkomsten van de parlementaire enquête. Dat heeft hem er mede toe gebracht om een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm ³ vast te stellen. Het wettelijk kader waarbinnen die afweging tot stand is gekomen voorziet niet in de werkgelegenheidseffecten zoals door de indiener beschreven.
53	202302458	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener bekritiseert het ontwerpbesluit voor gaswinning in Groningen 2023-2024 vanwege vermeende onjuistheden en het prioriteren van leveringszekerheid boven het welzijn van Groningers. Persoonlijk worden ze geraakt door een onopgelost schadedossier en tegenstrijdigheden onder deskundigen, en als bewoner boven de gasopslag Norg maken ze zich zorgen over toekomstige hinder. Ze pleiten voor eerlijkere opbrengstverdeling op basis van inwonertal en uiten bezorgdheid over NAM's voortdurende miljardenwinsten en overheid's neiging toe te geven aan commerciële belangen.</p> <p>Onderbouwing: De staatssecretaris beroept zich op een verouderde mijnwet en houdt niet het belang van de Groningers op de eerste plaats, maar opnieuw de leveringszekerheid op de eerste plaats zet. Er wordt opnieuw een bijna 80 pagina's motivering aangedragen, maar de wens is niet open, de wens is gaskraan dicht en verandering van wetgeving waardoor de minister niet meer alleen kan besluiten, maar de kamer deelgenoot wordt van het opnieuw openen van gaswinning. De indiener heeft nog steeds geen afhandeling van het schade dossier, en waarin dezelfde deskundigen van het technisch onderzoeksbureau van de IMG zich tegenspreken. Daarnaast, de indiener woont boven de gasopslag Norg waardoor de indiener nog in toekomst last heeft van gaswinning en -opslag. De regering laat na de gasopbrengsten eerlijk te verdelen. Dit moet naar inwonertal een 10% van de miljardenopbrengst zijn. Bovendien heeft NAM opnieuw een miljardenwinst gemaakt. De overheid lijkt zich te laten ringeloren door de commercie.</p>
		Antwoord	<p>Zoals beschreven in het vaststellingsbesluit, weegt de staatssecretaris de veiligheidsrisico's door seismiciteit en bodemdaling zwaar. Dat heeft hem er mede toe gebracht om een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm³ vast te stellen.</p> <p>De staatssecretaris erkent daarbij dat schadeherstel niet voor iedereen goed verloopt. Zeker bij complexe schades kan de schadeafhandeling nog te lang duren. Ten algemene geldt dat het IMG vooruitgang heeft geboekt in de snelheid van schade dossiers in 2022. IMG heeft in 2022 ruim 58.000 meldingen van fysieke schade afgehandeld in vergelijking</p>

			<p>met 43.000 in 2021, in vergelijking met 37.000 meldingen in 2020. De doorlooptijden zijn over geheel 2022 afgenomen. De in de kabinetsreactie aangekondigde maatregelen moeten er voor zorgen dat de schadeafhandeling in de toekomst beter verloopt, ook voor complexe gevallen. Hiertoe heeft het IMG extra juridische en financiële regelruimte gekregen. Daarnaast komt er een taskforce complexe gevallen die de schadeafhandeling specifiek voor complexe dossiers moet verbeteren.</p>
54	202302542	Samenvatting zienswijze(n)	<p>De indiener geeft aan dat het winningsniveau dat de minister hanteert van 0 Nm³ niet klopt, aangezien zes productielocaties op waakvlam worden gezet. De nieuwe stikstofinstallatie Zuidbroek II zou meegenomen moeten worden in dit besluit omdat het ruimdekkend is in het kader van veiligheid, algemeen belang en leveringszekerheid. Verder stelt de indiener dat er sprake is van belangenverstrengeling van de staat en is er bezwaar dat vaststellingsbesluiten op de dag van de zitting bij de Raad van State nog aangepast kunnen worden. Zo wordt de toegang van de burger tot het recht tenietgedaan.</p> <p>De staat is 100% aandeelhouder Gasunie Transport Services (hierna: GTS) en die adviseert de minister. Het is een bedrijf die commerciële belangen heeft. Is ook geen Non-profit organisatie. Dit is belangenverstrengeling. De staat is dus niet onafhankelijk en dient niet de belangen als burger, want dit advies betekend doorgaan met gaswinning Groningenveld en neemt de minister altijd over. Dit terwijl de stikstofinstallatie Zuidbroek II 1 oktober operationeel en beschikbaar is.</p>
		Antwoord	<p>Zoals opgenomen in het vaststellingsbesluit wordt in gasjaar 2023-2024 uitgegaan van een voorwaardelijk winningsniveau van 0 Nm³. Bij de afweging die hieraan ten grondslag heeft gelegen, is meegenomen dat de stikstofinstallatie Zuidbroek II volledig functioneert. Vanaf de start van het komende gasjaar produceren er geen productielocaties meer op waakvlamniveau, zoals in gasjaar 2022-2023 het geval was. Enkel bij specifieke omstandigheden kunnen ze worden opgestart. Als die omstandigheden zich niet voordoen, wordt er het gehele jaar geen gas geproduceerd.</p> <p>GTS heeft een wettelijke taak om te adviseren over de leveringszekerheid. Hierbij spelen commerciële motieven geen rol. Voorts is de stelling dat de Staat de adviezen van GTS altijd overneemt aantoonbaar onjuist.</p> <p>Een wijzigingsbesluit is altijd gebaseerd op het wettelijk kader zoals geschetst in artikel 52d, tweede lid, Mijnbouwwet.</p>

55	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>Indiener wijst op strijdigheid met het Akkoord op Hoofdlijnen (d.d. 25 juni 2018)</p> <p>Onderbouwing: De indiener wijst op de volgens haar bestaande strijdigheid van het Ontwerpvaststellingsbesluit met de afspraken die het Ministerie van Economische Zaken in het Akkoord op Hoofdlijnen van 25 juni 2018 (AoH) met de indiener heeft gemaakt. Artikel 3.7 van het AoH zou bepalen dat er geen capaciteit uit het Groningenveld kan worden gevraagd als de gaswinning nul is. Artikel 3.8 AoH zou bepalen dat als aan dit uitgangspunt niet of niet langer wordt voldaan, partijen daarover te goeder trouw in overleg zullen treden. Indiener meent dat in de brief van 2 februari 2023 van de staatssecretaris, in reactie op de eerdere brieven avn indiener, geschreven is dat deze punten aan bod zouden komen in de gesprekken over aanvullende afspraken die in de week van 9 januari 2023 zijn gestart. Tot op heden zijn deze punten in de gesprekken volgens indiener niet geadresseerd.</p>
		Antwoord	<p>Privaatrechtelijke afspraken in het Akkoord op Hoofdlijnen maken geen onderdeel uit van het wettelijk kader waarbinnen het vaststellingsbesluit tot stand komt. In het vaststellingsbesluit is wel geëxpliciteerd dat de winning nul is onder de voorwaarden zoals genoemd in het vaststellingsbesluit. Dus de capaciteit is alleen nul als zich geen van de in het vaststellingsbesluit genoemde events voordoen. In die zin wordt de gaswinning met dit vaststellingsbesluit nog niet definitief beëindigd. Daar ziet wel het wetsvoorstel sluiting Groningenveld op dat aan de Tweede Kamer wordt aangeboden waarmee de gaswinning uit het Groningenveld wordt beëindigd per 1 oktober 2024.</p>

10. Definitieve sluiting Groningenveld

	Registratienr. zienswijze(n)	Samenvatting	Tekst
56	202302540 202302541	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>De indiener signaleert dat het wetsvoorstel 'Beëindiging gaswinning Groningenveld 'nog in de pijplijn zit'. De indiener vraagt zich af 'hoe dat gaat met een demissionair kabinet, na Tweede Kamerverkiezingen, met de kabinetsformatie'. Verankering van sluiting in de wet is al lange tijd van veel kanten bepleit en had al veel eerder moeten en kunnen plaatsvinden.</p> <p>Onderbouwing: de indiener vreest dat als de test uitwijst dat het 'snel opregelbaar maken' toch wél kan, dat het sluiten en heropenen van putten ook niet voor 2024-2025 en zelfs voor de jaren daarna wellicht ook een optie is.</p>
		Antwoord	<p>Gelijktijdig met het vaststellingsbesluit wordt het wetsvoorstel sluiting Groningenveld aan de Tweede Kamer aangeboden. In dit wetsvoorstel wordt voorzien in de definitieve sluiting van het Groningenveld per 1 oktober 2024. Als dit voorstel wordt aangenomen, is het heropenen van putten op het Groningenveld niet meer mogelijk.</p>
57	202302553	Samenvatting Zienswijze(n)	<p>De indiener stelt dat het Ontwerpvaststellingsbesluit er toe strekt dat de gaswinning 'in beginsel' op 0-niveau vastgesteld wordt, maar er ook juist vanuit wordt gegaan dat de gaswinning bij een voorspelde effectieve etmaaltemperatuur van -6,5°C te kunnen herstarten. De indiener geeft aan zich hierover te verbazen.</p> <p>Onderbouwing: In gasjaar 2022-2023 ging het Groningenveld op de waakvlam en in het vaststellingsbesluit hiertoe werd aangekondigd in 2023 en - 'als het tegenzit' - uiterlijk in 2024 de gaswinning in het Groningenveld definitief te beëindigen.</p>
		Antwoord	<p>Zoals beschreven in paragraaf 4.5 van het vaststellingsbesluit worden alleen in het geval van extreme kou de productielocaties naar het waakvlamniveau gebracht voor het geval een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg onverhoopt uitvalt. In dat geval kan het Groningenveld worden ingezet om de noodzakelijke capaciteit te leveren. Als het Groningenveld niet om deze reden beschikbaar wordt gehouden, wordt het risico gelopen dat beschermde afnemers zoals huishoudens moeten worden afgeschakeld in het geval van extreme kou in combinatie met de uitval van een groot capaciteitsmiddel zoals UGS Norg.</p>

			In de komende jaren neemt de gasvraag verder af. In het wetsvoorstel sluiting Groningenveld is opgenomen dat de gaswinning in Groningen per 1 oktober 2024 definitief wordt beëindigd.
58	202302546	Samenvatting zienswijze(n)	<p>Indiener verzoekt om een definitieve datum vast te stellen waarop de gaswinning uit het Groningenveld daadwerkelijk stopt en er ook echt geen gas meer gewonnen kan en mag worden. Ook verzoekt de indiener niet in te zetten op extra gaswinning uit de kleine velden maar verder in te zetten op de transitie naar schone en alternatieve vormen van energieopwekking. Hierbij moet grootverbruikers -en verdiemers gevraagd worden om een bijdrage te leveren en investeringen te maken.</p> <p>Onderbouwing:</p> <p>Samenvattend wilt de indiener het Ministerie van Economische Zaken met betrekking tot het opstellen van het definitieve vaststellingsbesluit Groningenveld 2023-2024 het volgende verzoeken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een definitieve datum vast te stellen, waarop de gaswinning uit het Groningenveld daadwerkelijk stopt en er ook echt geen gas meer gewonnen kan en mag worden. De PM uit het vaststellingsbesluit halen. PM is vrijblijvend, onduidelijk en onzeker. 2. Geen inzet op extra gaswinning uit de kleine velden, maar verdere inzet op (het versnellen van de) transitie naar schone en alternatieve vormen van energieopwekking en van de grootverbruikers en verdiemers (van/aan fossiele brandstoffen) een actieve bijdrage en investering vragen. <p>Daarnaast geeft indiener aan dat in het vaststellingsbesluit is aangegeven dat wordt onderzocht of en hoe de optie 'sluiten en weer snel operationeel krijgen' uit gaat pakken. Hierbij vraagt de indiener zich af of alle veiligheidsaspecten wel goed in de testfase meegenomen (kunnen) worden. De indiener bedoelt daarmee niet alleen het vraagstuk van het sluiten en weer openen zelf, maar ook de eventuele gevolgen van het weer in gebruik nemen van een installatie en het eventueel oppompen van gas voor zowel de korte als de lange termijn.</p>
		Antwoord	<ol style="list-style-type: none"> 1. In paragraaf 4.5 van het definitieve vaststellingsbesluit is de werkwijze ten aanzien van de inzet van het Groningenveld uitgewerkt. Daarbij is aangegeven wanneer het naar waakvlam brengen gestart en wanneer deze de productielocaties weer worden gesloten. Ook zijn verantwoordelijkheden beschreven en is aangegeven hoe wordt omgegaan met schommelingen in temperatuur. De PM in hoofdstuk 7 is ook weggehaald. Gelijktijdig met het vaststellingsbesluit wordt het wetsvoorstel sluiting

			<p>Groningenveld aan de Tweede Kamer aangeboden. In dit wetsvoorstel wordt voorzien in de definitieve sluiting van het Groningenveld per 1 oktober 2024. Als dit voorstel wordt aangenomen, is het heropenen van putten op het Groningenveld niet meer mogelijk.</p> <p>2. De maatregelen die sinds 2018 worden genomen om te komen tot een zo snel mogelijke sluiting zijn beschreven in paragraaf 5.4 van het vaststellingsbesluit. Zoals blijkt uit achtereenvolgende vaststellingsbesluit wordt continu verkend welke aanvullende maatregelen mogelijk en nodig zijn om het Groningenveld definitief te sluiten.</p> <p>Ten aanzien van de gaswinning uit de kleine velden geldt dat dit buiten de scope van het vaststellingsbesluit valt. Eventuele bezwaren tegen besluiten met betrekking tot gaswinning uit kleine velden dienen binnen de daarvoor geldende procedures kenbaar te worden gemaakt.</p>
--	--	--	---